

EPIŠTOLA K ŽIDŮM

(svatého) Pavla apoštola.

V epištole této k utvrzení Židů u víře a k vzdělání jich v pravé pobožnosti apoštol:

I. Vypisuje o Kristu z strany:

1. **Osoby** jeho dvojího přirození, totiž:
 1. Božského, v kap. 1., kdežto mnohé důvody Božství jeho vede.
 2. Lidského. Kap. 2.
2. **Úřadu** jeho trojího, to jest:
 1. *Prorockého* aneb kazatelského.
 2. *Biskupského*, od oněch kněží levítských velmi rozdílného.
 3. *Královského*.

To pak činí způsobem dvojím:

1. O všech těch třech úřadech summovně píše v kapitole první.
2. Každý ten úřad obzvláště rozkládá, nebo o prorockém píše v kap. 1. 2. 3. 4., o biskupském v kap. 5. 7. 8. 9. 10., v šesté pak domlouvá Židům; o královském krátce a běžně na svých místech dotýká v kap. 1., verši 2. 3. 8. 13., v kap. 2. verš 9., v kap. 7. verš 2., v kap. 8. verš 1.

II. Napomíná Židů:

1. **K stálosti u víře.**
2. **K skutkům dobrým**, z té víry pocházejícím, jako jest: 1. Trpělivost. 2. Pokojnost. 3. Při náboženství vroucnost. 4. Láska. 5. Čistota ducha i těla. 6. Utíkání lakomství. 7. Almužen dávání. 8. Poslušensství. 9. Při modlitbách horlivost.

To pak též dvojím způsobem činí:

Jedno: Porůznu k víře slouží, jako v kap. 2. verš 1. 3., v kap. 3. verš 1. 6. 12. 13., v kap. 4. verš 1. 11. 14. 16., v kap. 6. verš 12., kap. 11. celá.

Druhé: Obzvláště pospolu a jako shrnutě k skutkům dobrým ponouká od verše devatenáctého kapitoly desáté až do verše dvacátého kapitoly třinácté, kdež pozdravením a modlitbou epištole zavírá.

Má kapitol 13.

~~~~~

# I. EPIŠTOLA S. PAVLA K ŽIDŮM.

**OHLASOVÁNÍ VŮLE BOŽÍ.** *O důstojnosti Pána Ježíše Krista: I. Z strany jeho úřadu trojího, totiž: Jedno: Prorockého, v němž všechny proroky i Mojžíše i Zákon převyšuje, nebo: 1. Skrze proroky jako i skrze svůj Zákon pomalu se Bůh zjevoval; ale skrze Syna svého pojednou jakožto dokonale to učinil. 2. Skrze proroky a prorokům rozličně se v známost uvozoval; ale skrze Syna jediným způsobem k víře a ku pokání sloužil. 3. Za Zákona a proroků dávno to činil; ale toto nyní konati ráčí. 4. Proroci byli pouzí lidé; on pak jest Bůh pravý. 5. Skrze proroky a Zákon svůj lidu starému mluvil; ale nyní skrze evanjelium mluví lidu novému. Druhé: Královského nade všechny úřady jiných králů důstojnějšího, nebo: 1. Kristus jest nebe i země Pánem; ale oni toliko některé částky světa. 2. On jest všech věcí stvořitel; oni pak tvor jeho. 3. On jest rovný*

## KAPITOLA I.

Důstojnost a slávu Krista Pána, toho věčného vtěleného Slova, 3. kterouž Otcí svému rovný jsa, 5. všechna stvoření převyšoval, vypravuje apoštol.

**G**astokrát<sup>1</sup> a rozličnými způsoby<sup>2</sup> mluvil<sup>3</sup> někdy Bůh<sup>5</sup> Otcům<sup>6</sup> skrze proroky<sup>7</sup>, v těchto pak posledních dnech<sup>8</sup> mluvil nám<sup>9</sup> skrze Syna svého;

2. Kteréhož ustanovil dědicem<sup>10</sup> všeho, \*skrze něhož<sup>11</sup> i<sup>12</sup> věky učinil.

Jan 1, 3.

3. Kterýžto jsa blesk slávy<sup>13</sup> a<sup>14</sup> obraz\* osoby jeho a<sup>15</sup> zdr-

1) *mnohokrát; t. jedny proroky po druhých posílaje. Címž se ukazuje to, že ačkoli učení proroků dostatečné bylo k spasení, avšak že Bůh skrze ně jiskru známosti své pomalíčku toliko zjevoval, hojnějšího pak světla do příchodu Kristova dochoval (1 Petr 1, 10.), kteréž již skrze evanjelium zjevil a všechnu zemi známostí sebe tak naplnil (Izai. 11, 9.), že většího a dokonalejšího světla v tomto životě nesluší očekávat, ale na tom náleží přestávat. Jan 15, 15. 2) t. někdy tváří v tvář (Exod. 33, 11.), někdy skrze Urim a Thumim (Num. 27, 21.), někdy v ohni a vichru (3 Král. 19, 11, 12.), někdy pod rozličnými příklady (Izai. 11, 6.) tajemství svých jako jádra v škořepině zavřeného dítkám svým podával, a čím více den příchodu Kristova se přibližoval, tím jasněji skrze denníci slova svého se zjevoval, až Kristus na svět přišel a jako slunce velmi jasné všechnen svět osvětlil. Jan 1, 17, 18. A protož hodnět jest, aby Kristus nade všechny proroky i anděly nejvíce vážen byl. 3) *mluvivav. 4) dávno. 5) t. Otec nebeský; nebo hned o Synu jeho zmínka se obzvláště činí. 6) v prorocích, t. v nich jako v svém zvláštěním chrámě přebývá a jejich srdce i jazyk nastrojuje. Podobně Mat. 10, 20. 2 Petr 1, 21. 7) t. do jejichž počtu i Mojžíš, mnohem nižší nežli jest Kristus, přináleží. Neboť tu apoštol i Mojžíše zahrnuv, opatrně jméno jeho zamlčel, aby čtenářů na Mojžíšovi příliš se zakládajících a vidoucích, že Krista nad Mojžíše vystavuje, od čtení tohoto listu hned při počátku jeho neodrazil. 8) t. kteříž se od prvního příchodu Kristova začali a do světa skonání trvati budou. Podobně Skut. 2, 17. 1 Kor. 10, 11. 9) v Synu; t. ne jen**

toliko svými dary jako v prorocích, ale v něm podstatně a bytně přebývá. Jan 14, 11. Kol. 2, 9. Velmi pěkně apoštol hned v této kapitole o dvojím přirození Kristovu vypisuje. Důvody pak přirození jeho Božského tyto ukazuje: 1. Že jest Syn Boží s Otcem svým jednobytný, v. 1. 4. 5. 2. Všecky věci stvořil, v. 2. Item 10. 3. Všecko v bytu chová, v. 3. 4. Jest jedna osoba z Trojice svaté, od Otce i Ducha svatého rozdílná, v. 3. 5. Všecko stvoření i ti andělé jej ctí Božskou počtou jsou povinni, v. 6. 6. Písma svatá jej zjevně Bohem nazývají (v. 8.), ješto toho titule nikdy jedné osobě z věcí stvořených, leč mnohým spolu na místě Božím něčto konajícím, jako andělům (Žalm 95, 7.) a vrchnostem světa (Žalm 82, 2. 6.) nedávají. 7. Věčně tentýž bez proměny a porušitelnosti zůstává, v. 12. 8. Zároveň s Otcem svým panuje a kraluje, v. 13. Člověčenství jeho také tyto důvody vede: 1. Ze ustaven jest dědicem světa, v. 2. 2. Svě tělo i duši na smrt k shlazení hříchů našich obětoval, v. 3. 3. Na pravici Boží jest posazen (v. 3.) t. k největší důstojnosti Kristus Bůh a člověk jest přiveden, tak aby netoliko z strany člověčenství svého radosti a slávy užíval, ale mocí svou Božskou s jistým vědomím svého přirození lidského všecko na nebi i na zemi zpravoval a ode všeho tvorů rozumného netoliko za člověka pravého a svatého ale i za Boha jmín byl. 4. Z strany přirození našeho jest na výsostech, t. na nebi a odtud nepřijde až k soudu posledního. 5. Dary Ducha svatého jest obdařen, v. 9. 10) t. Pánem a vládařem. Mat. 28, 18. Jan 16, 15. 11) t. spolu s ním jakožto moudrostí svou věčnou. Přisl. 8, 22. atd. 12) světl. 13)

## EPIŠTOLA S. PAVLA

I.

**SLÁVA BOŽÍHO SYNA.** Otec nebeskému; ale oni nejsou. 4. On všecko v bytu chová; oni pak ani sebe obživití nemohou. *Tělo:* Kněžského, všechny úřady kněží levitických převyšujícího, nebo: 1. Kristus odpuštění hříchů zasloužil; oni pak toho učiniti nemohli. 2. Kristus úřad svůj královský i kněžský v nebi koná; ale oni služby konali na zemi. — II. Z strany jeho osoby i nad anděly důstojnější, čehož potvrzuje sedmero svědectví z Písem svatých vzaté a zvláště v nich se zavírající: 1. Čest neb titul Kristův mnohem slavnější nežli jest titul andělů. 2. Pocta, kterouž ne on andělům, ale andělům jemu činí. 3. Způsob andělů, že oni jsou stvoření, ale on jest stvořitel. 4. Místo,

žuje všecko slovem mocnosti své<sup>16</sup>, † očistění hříchů našich skrze sebe samého<sup>17</sup> učiniv, †† posadil se na pravici<sup>18</sup> velebnosti na výsostech<sup>19</sup>;

\*2 Kor. 4, 4. †Efez. 1, 7. ††Mar. 16, 19.

4. Tím důstojnější nad anděly učiněn, čím<sup>20</sup> vyvýšenější nad ně jméno<sup>21</sup> dědičně obdržel.

5. Nebo kterému kdy z andělů řekl<sup>22</sup>: \*Syn můj si ty, já dnes<sup>23</sup> zplodil sem tebe? A opět: †Já budu jemu Otcem a on<sup>24</sup> mým bude Synem?

\*Žalm 2, 7. †2 Král. 7, 14. 1 Par. 22, 10.

6. A opět když uvodí<sup>25</sup> prvorozeného<sup>26</sup> na okršlek země, dí: A \*klanějte se jemu všickni andělé Boží.

Žalm 97, 7.

7. A<sup>27</sup> o andělech zajisté dí: Kterýž \*činí<sup>28</sup> <sup>29</sup> anděly své<sup>30</sup> duchy a služebníky své plamen ohně.

Žalm 104, 4.

t. skrze něhož v těle zjeveného v učení i v jiných svých skutečích divných Otec nebeský slávu svou jako v zrcadle zjevuje (2 Kor. 4, 4.) a lidská srdce světlem známosti své daruje, odkudž (jakž se rozumí) v Nicenském Symbolu Kristus světlem z světla se nazývá. 14) vytisknutý charakter osoby aneb obraz živý osoby jeho; t. jakož na vosku bývá vlastní ráz pečeti vytačen, tak také na Kristu v těle zjeveném Otec nebeský jest jako vymalován a nám zjeven. Podlé čehož i Pán svědčí, že kdož jej vidí, vidí i Otce jeho nebeského. Jan 14, 9. 15) nese, pěstuje; t. v bytu zachovává. Podob. Skut. 17, 28. 16) t. mocným řízením a rozkazem svým. Podob. Žalm 33, 6. 17) t. vydáním a obětováním na smrt sebe samého. Níž 9, 14. 18) u velebnosti nejvyšší. 19) t. v nebesích. Níž 8, 1. Efez. 1, 20. Viz Řím. 8, 34. 20) Ř. rozdílnejší. 21) t. čest, důstojnost, slávu a summou to, aby Synem Božím přirozeným neb jednorozeným (níž v. 5.) a ne jen zvoleným, jako jsou andělé (Job 1, 6.) a lidé (Jer. 31, 9. Jan 1, 12.) slouž i v pravdě byl. Podobně jméno za čest a slávu se běže. Filip. 2, 9. 22) t. Otec nebeský. 23) t. dnes při tvém početí, narození (Luk. 1, 32. Item 2, 11.), pokřtění (Mat. 3, 17.), na hoře svaté proměnění (Mat. 17, 5.), slavném vzkříšení (Skut. 13, 33.) a na nebesa vstoupení, všemu světu to, že jsi ty Bůh pravý a Syn můj ze mne před věky zplodený (Kolos. 1, 15.) zřetelně v známost sem uvedl, tebe za toho vyznal a v té částce jako nyní dnes teprv tebe zplodil. Někteří však prohlédající na to, že u Boha není proměn časů, dnů a let, to slovo: „dnes“ na věčnost Kristovu a věčný rod jeho

slyší, což na svém místě to, že se on věčně plodí, jest pravé; ale tu již oznámený smysl jest podobnější k pravdě. Nebo apoštol to slovo: „dnes“, tuto jako i jinde (Skut. 13, 33.) obrací na Kristova věčného Božství (kteréž ne tak často a patrně v smrtedlném těle jako při vzkříšení (Řím. 1, 4.) a na nebesa vstoupení paprsky své ukázalo) zřetelná a makavá zjevení, odkudž se vidí, že to dnes Krista zplodění má slyšáno býti na jeho Božství a slávy Božské (Jan 1, 14.) v našem přirození nám lidem časem jistým zjevení a jeho za krále všech věcí ustavení. A tak Bůh Otec Syna svého ne tak z strany své, jako z strany nás dnes zplodil, totiž věčný rod svého Syna aneb Božství jeho věčné dnes v známost nám uvedl a to, že jest Pánem a králem všech věcí, očitě ukázal. 24) t. u figuře a v částce nějaké Salomoun, v pravdě pak a vlastně Kristus, jehož podlé Božího slibu království jest věčně utvrzeno. Viz 1 Par. 17, 14. Luk. 1, 33. 25) t. když o uvedení neb poslání na svět Syna svého milého zaslíbení činiti, je skutečně splniti i po všem světě ohlásiti ráčil. 26) t. Krista Syna svého, prvotnost mezi mnohými bratřími svými zvolenými držícího (Řím. 8, 29. Kolos. 1, 18.), před nímž ani po něm není jiného z Otce věčného věčně zplodeného. 27) k andělům. 28) t. kteréž posýlá aneb kteréž učinil na počátku. Jako by řekl: Andělé nejsou stvořitelé, jako Syn jest stvořitel; ale jsou stvoření duchovní, čisté. Jsou jako plamen ohně; t. silní, rychlí a pronikající jako oheň i k ochraně dobrých i ku pomstě zlých, odkudž též Serafim, t. spalující slovou. Izai. 6, 2. Příklad 4 Král. 6, 17. 29) posly. 30)

## II.

## K ŽIDŮM.

SLÁVA na němž sou postavení, že oni jsou služebníci, on pak jest Pánem. BOŽÍHO SYNA. 5. Zpráva a řízení jeho všech věcí i jméno jeho Božské, jakéhož jména ani andělé nemají (v. 4.), ani všech věcí nezpravují. 6. Darové, jimiž lidi i andělé převyšuje. 7. Skutkové jeho a vlastnosti na samého Boha přináležející. 8. Jeho věčnost. 9. Kralování jeho zároveň s Otcem nebeským. 10. Poddanost svatých andělů, kterouž jako nižší od vyššího posílání jsouce, skutkem konají.

I. Slouží apoštol k rozjímání pilnému a přidržení se svatého evangelium: 1. Ukazováním na mdlou a děravou pamět naši, z níž, což dobrého jest, jako z nádoby rozesehlé, snadně uchází. 2. Osvědčením pomsty, kteráž důjde na ty, jenž se evangelium svatého spouštějí. 3. Užitek života věčného věrným v evangelium se zvěstujícího. 4. Předkládáním

8. Ale k Synu dí: <sup>31</sup>Stolice\* tvá, ó Bože, trvá na věky věků; <sup>32</sup>berla pravosti jesti berla království tvého. *Žalm 45, 7.*

9. Miloval si spravedlnost a nenáviděl si nepravosti; protož pomazal tebe<sup>33</sup>, ó Bože, Bůh <sup>34</sup>tvůj olejem <sup>35</sup>veselé nad spoluúčastníky tvé<sup>36</sup>.

10. A opět: \*Ty, Pane, na počátku založil si zemi<sup>37</sup>, a díla rukou tvých jsouť nebesa; *Žalm 102, 26.*

11. Onať pominou, ty pak zůstáváš; a všecka jako roucho <sup>38</sup>zvetšejí;

12. A jako oděv svineš je<sup>39</sup>, i budouť <sup>40</sup>změněna; ale ty jsi tentýž, \*a léta tvá nepřestanou. *Mal. 3, 6.*

13. A kterému kdy z andělů řekl: \*Seď na pravici mé, dokavadž <sup>41</sup>nepoložím nepřátel tvých za podnože noh tvých?

*Žalm 110, 1. Mat. 22, 44. 1 Kor. 15, 25.*

14. Zdaliž všickni nejsou služební duchové, kteříž posílání bývají k službě pro ty, jenž mají dědičně obdržeti spasení?

## KAPITOLA III.

Kterak by nového Kristova Zákona mnohem pilněji posloucháno býti mělo nežli onoho starého a zvláště poněvadž 9. i ponížení Páně v utrpení a smrti i oslavení jeho nevymluvné II. k našemu převelikému užtku jest obráceno.

**P**rotož<sup>1</sup> musímeť my tím<sup>2</sup> snažněji <sup>3</sup>šetřiti toho, což sme slýchali, <sup>4</sup>aby nám to nevymizelo.

2. Nebo poněvadž skrze anděly mluvené slovo<sup>5</sup> bylo pevné, a každé přestoupení a <sup>6</sup>neposlušenství vzalo spravedlivou <sup>7</sup>odměnu pomsty;

3. \*Kterakž my utečeme<sup>8</sup>, <sup>9</sup>takového zanedbávající spasení<sup>10</sup>?

J. větry. Viz Žalm 104, 4. 31) trůn. 32) sceptrum, berla přímá, pravá; t. zpráva tvého království jest spravedlivá. 33) t. dary Ducha svatého v našem přivození k konání úřadu prorockého, královského a kněžského bez míry obdali. Jan 3, 34. 34) t. Otec nebeský. Podob. Jan 20, 17. 35) plésání; t. Duchem svatým, kterýž srdce svých vyvolených milostí Otce nebeského obveseluje. 36) t. nade všechny syny Boží zvolené, s tebou ne zároveň ale z částky (Efez. 4, 7.) darů Ducha svatého účastné. Viz Jan 3, 34. 37) t. stárou a bytedlnou si stvořil. 38) sstarají se. 39) t. je v případcích jejich obnovíš a proměníš, podobně jako roucho staré bývd obráceno a na jiný křítal předěláno (2 Petr

3, 10. atd.) a jako obnoveno. 40) přejínána. 41) nečiním.

1) t. poněvadž jest tak veliká důstojnost Kristova, jakž v předešlé kapitole ukázáno. 2) hojněji. 3) držeti se; t. svatého evangelium, jehož rozdíl veliký od Zákona v předešlé kapitole jest předložen. 4) Ř. abychom neprotekli, nevytekli; t. aby nám to z paměti neušlo. J. abychom se nerozplynuli; t. abychom na nic nepřišli jako vosk aneb led od slunce se rozplývající a voda sem i tam tekoucí. 5) t. Zákon skrze anděly vydáný. Skut. 7, 53. Gal. 3, 19. 6) zpoua. 7) odplatu, mzdu. Viz toho příklad 1 Kor. 10, 5. atd. 8) t. pomsty. 9) t. tak velikého. 10) t. nevážice

EVANJELIUM SVATÉHO PŮVOD. toho, že Kristus jest původní příčina evanjelium čistého. 5. Jistotou učení toho čtyřmi mocnými důvody utvrzeného. 6. Důstojností Kristovou, kterouž i anděly převyšuje; svým pak vyvoleným ji uděluje. — II. Vypravuje o přenesmírné slávě od Otce nebeského dané: *Jedno*: Krista účastným, a ta v tom záleží: 1. Že je k slávě budoucí přivede. 2. Dary svými a milostmi rozkošně zde opatruje. 3. V přirození důstojném mimo jiná stvoření nejbliže andělů postavil. 4. Právě dědice všech věcí s Kristem a v Kristu, jejich hlavě, učinil i učiní. *Druhé*: Kristu Pánu v našem přirození i nad anděly více poněkud sníženému, a tu souditi: 1. Jaká jest to

Kteréžto nejprvé začavši vypravováno býti skrze samého Pána<sup>11</sup>, od těch<sup>12</sup>, kteříž jej slyšali, nám jest utvrzeno<sup>13</sup>; Niž 12, 25.

4. <sup>14</sup>Čemuž i Bůh svědectví vydával skrze <sup>15</sup>divy a zázraky a rozličné <sup>16</sup>moci i podělování Duchem svatým podle vůle své.

5. Nebo<sup>17</sup> nepoddal<sup>18</sup> Bůh andělům okršlku<sup>19</sup> země budoucího, o kterémž mluvíme.

6. Osvědčilť pak na jednom místě jeden<sup>20</sup>, řka: \*Co jest člověk, že naň pomníš<sup>21</sup>? aneb syn člověka, <sup>22</sup>že na něj patříš?

*Job 7, 17. Žalm 8, 5. Item 144, 1.*

7. Maličkos jej<sup>23</sup> menšího nežli anděly učinil; slavou a ctí korunoval si ho a ustanovil jej nad <sup>24</sup>dílem rukou svých;

8. Všecko si <sup>25</sup>podmanil pod nohy jeho. Poddav pak jemu všecko, ničeho nezanechal nepodmaněného jemu. I však nyní ještě nevidíme, aby jemu<sup>26</sup> všecko poddáno bylo.

9. <sup>27</sup>Ale \*toho Ježíše, kterýž <sup>28</sup>maličko <sup>29</sup>nižší byl nežli anděl,

sobě evanjelium svatého, mnohé lidi k spasení přivozujícího (Jak. 1, 21.) a proto mocí Boží k spasení nazvaného. Řím. 1, 16. 11) t. Krista. Mat. 4, 17. 12) t. od apoštolů. 13) t. Písmo svatými a divy rozličnými (Mar. 16, 20. Skut. 5, 12.), jakž se to hned v dalším verši vysvětluje. 14) s nimiž spolu. 15) znamení. Viz Jan 2, 11. 2 Kor. 12, 12. 16) skutky mocné; t. jazyky rozličné a jiné skutky Božské. 17) t. není div, že Kristus takové zázraky skrze apoštoly činil a Duchem svým věřící poděloval; poněvadž ne andělům ale jemu a v něm jako v hlavě všechněm věřícím všecko jest podmaněno. Aneb raději ta slova s počátkem verše třetího pojiti se mají, jimiž se ukazuje, jaké jest to spasení, pro jehož zanedbávání uvozují na sebe mnozí věčné ztracení. 18) t. ne anděly ale Krista dědicem všech věcí ustanovil (výš 1, 2.) a pro něho svým vyvoleným právo v ráji ztracené k užívání dědičnému všeho navrátit (1 Kor. 3, 22.) i k budoucí věčné slávě naději dal. Podobně jinde apoštol o Abrahamovi, že jest dědicem světa (Řím. 4, 13.), i o jiných v Kristu vyvolených, že všecky věci jsou jejich (1 Kor. 3, 22.) a jim k užívání náležité neb čisté, světlými slovy svědčí. Tit. 1, 15. 19) světa budoucího, t. kterýž skrze Krista po zprznění hříchem rajským měl býti a již jest k obnovení a posvěcení přiveden, jehož dokonalosti i v zevnitřním způsobu (2 Petr 3, 13.), jako i jiná stvoření s žádostí očekáváme (Řím. 8, 20. atd.) a spolu s Kristem jeho dědicové

budeme. 20) t. svatý David, jehož jméno proto jest mlčením pomínuto, že toto psání Židům Písem svatých povědomým jest učiněno. 21) t. co jen při člověku takového vidíš, že jemu tak dobře činíš? 22) že k němu dohlédáš, že ho navštěvuješ, t. o něj pečuješ. 23) nižšího nežli jsou andělé. 24) skutky. 25) poddal. 26) t. lidu Božímu vyvolenému. 27) aneb raději: Ale toho Ježíše vidíme slavou a ctí korunovaného, kterýžto na maličko nižší byl nežli anděl, proto aby smrt podstoupil, aby tak atd. Jako by řekl: Díte-li mi: Však ještě nevidíme, aby vyvoleným Božím všecko poddáno bylo (v. 8.), nýbrž svět se jim protiví, zvěř i jiné věci divoké je děsí, ano i ta země neužitečné věci jim plodí; na to vám odpovídám to, že ačkoli věřím, pokudž na světě rytěrují, všecko v poddanost uvedeno není, ale jejich hlavě, Kristu Ježíši, pravici zvýšenému a všude i u prostřed nepřátel kralujícímu (Žalm 110, 2.) a v něm jako v jejich hlavě jest již i jim podmaněno. Aneb jako by řekl: Vstoupíte-li mi na odpor, ukazující to, že ani Kristu není všecko poddáno (Luk. 19, 14.), nebo se jemu ďábel, svět i antikrist atd. protiví: na to vám tu odpověď dám, že jest i podle jeho svědectví vlastního jemu všeliká již moc dána na nebi i na zemi. Mat. 28, 18. Žet pak on všeho, což jemu v poddanosti nestojí, ne hned potírá, to podle svých spravedlivých soudů pro zkušeni svých vyvolených a aby i bezbožní míru svých zlostí vyplnili,

## K ŽIDŮM.

## II.

ČLOVĚČENSTVÍ sláva? Zvelebení nade všecko. 2. Jakou cestou k ní šel i ji nám zasloužil? Skrze utrpení. 3. Cím k tomu veden byl? Milostí Boží. — III. Vypisuje o pravém Kristovu člověčenství, při čemž ukazuje: *Jedno*: Jistoty toho, že Kristus Božství s člověčenstvím spojil, nebo: 1. Nižší byl nežli andělé a to ne z strany Božství ale z strany svého člověčenství a rozličných strastí, v. 9. 2. Ne z andělů ale z Adama neb z Abrahama podlé těla posel, tak níž v. 14. 16. 3. Bratrem sebe svých věřících, jako pravý člověk, nazýval. 4. V svém Otci s jinými věrnými z strany člověčenství svého doufal. 5. Tělo a krev i jiné všechny vlastnosti lidské měl a má. *Druhé*: Příčiny troje, pro něž přirození lidské přijal: 1. Z strany Boha Otce: Lásku (v. 9.), jeho uložení věčné i slávu předivnou, v. 10. 2. Z strany Krista, aby t. umřítí mohl, v. 9. 3. Z strany nás lidí: 1. Aby našeho přirození lidského posvětil, v. 11. 2. Aby jsa člově-

vidíme<sup>30</sup> pro utrpení smrti<sup>31</sup> slávou a ctí korunovaného, aby z milosti Boží za všechny okusil smrti<sup>32</sup>. *Filip. 2, 8.*

10. Slušeloť zajisté na toho, pro kteréhož jest všecko<sup>33</sup> a skrze kteréhož jest všecko, aby mnohé syny<sup>34</sup> <sup>35</sup>k slávě přiveda, <sup>36</sup>vůdce spasení jejich skrze utrpení <sup>37</sup>posvětil.

11. Nebo i ten, jenž posvěcuje, i ti, kteříž posvěceni bývají, z jednoho<sup>38</sup> jsou všickni, pro kteroužto příčinu nestydí se jich nazývati bratřími,

12. Řka: \*Zvěstovati budu jméno tvé bratřím svým, u prostřed <sup>39</sup>shromáždění <sup>40</sup>prozpěvovati budu tobě. *Zalm 22, 23.*

13. \*A opět: Já budu v něm doufati. A opět: †Aj já a dítky, kteréž dal mi Bůh<sup>41</sup>. *\*Zalm 18, 3. †I-ai. 8, 18.*

14. Poněvadž tedy dítky <sup>42</sup>účastnost mají těla a krve<sup>43</sup> i on též podobně účasten jest jich<sup>44</sup>, \*aby skrze smrt zahladil<sup>45</sup> toho, kterýž <sup>46</sup>má vládařství smrti, to jest ďábla. *Oz. 13, 14. 1 Kor. 15, 54.*

činiti ráčí. 28) na maličko, na malý čas. 29) menší, t. jelikož způsob služebníka přijav (*Filip. 2, 7.*), samého se zmařil, mnohým strastem, bídám i té smrti, čehož andělé jsou prázdni, poddán bítí ráčil. 30) t. po jeho přemocných skutcích, kteréž v světě i v církvi koná (*v. 4.*), to poznáváme. Podobně Jan 1, 52. 31) Jako by řekl: Pán Kristus proto člověčenství přijal, aby umřítí mohl a podlé toho nižší nežli andělé byl, že umřel, ještě andělé neumírají. Aneb Kristus proto ctí podlé Božích slibů jest korunován (*Izai. 53, 10.*), že smrt podstoupil. *Luk. 24, 26. Filip. 2, 9.* 32) t. za své vyvolené právě umřel a hněvu Božího pro hříchy v pravdě čitedlen byl a skrze to nás z smrti věčné vysvobodil, časné pak posvětil. 33) Jako by řekl odpůrcům: Na Otce nebeského (podobně *Rím. 11, 36.*) to náleželo, aby skrze smrt Syna svého jméno své oslavil jakož v tom, že k nám nehodným milostí veliké dokázal, když jemu neodpustil, aby nám odpustil (*Rím. 8, 32.*), tak v tom, že spravedlnosti své neustoupil, ale hříchy naše na něm jako na rukojmí našem přísně trestal. Protož neříkejte: Proč skrze smrt svého Syna a ne jiným způsobem spasení nám způsobil? Nebo ten nejvíce k rozšíření jeho slávy sloužil. *Occupatio. 34)* t. své vyvolené. Těch pak ačkoli u přirovnání proti bezbožným jest

pořádku (*Mat. 7, 14. Item 20, 16.*), avšak před Bohem jich veliké množství. Podobně *Mat. 26, 28. Rím. 5, 19. 35)* maje uvozovati, uvodě, přivozuje. 36) kniže, vývodu; t. Krista. *Podob. Skut. 5, 15. 37)* dokonalého učinil; t. skrze rozličné zámutky a smrt bolestnou k věčné a dokonalé slávě přivedl (*Luk. 24, 26.*) a nám ho za kněze vystavil i všechných našich bíd posvětil. Neslušit tedy jeho pro smrt ohavnou sobě zlehčovati, ale raději všemu královskému kněžstvu (*1 Petr 2, 9.*) k němu v utrpeních se připodobňovati. *Rím. 8, 17. 2 Tim. 2, 11. 38)* t. Boha Otce neb Adama. Jako by řekl: Jakož tam někdy za Zákona starého nejvyšší kněz ku posvěcování lidu od Boha ustanovený a lid od něho posvěcený z jednoho Izraele posli i jednoho a téhož přirození byli: tak Kristus, náš nejdokonalejší biskup, a jeho vyvolení z jednoho Boha (rozdílným však způsobem) neb z Abrahama, anobř z Adama (*Luk. 3, 38.*) původ mají. Protož pochybovati vyvoleným Božím ani o jeho pravém lidském přirození ani o svém v něm bratřství, nesluší. 39) zboru. 40) chváliti budu tebe. 41) t. abych se za ně obětoval (*Jan 17, 6. 19.*) a je k věčnému životu přivedl. 42) obecenství. 43) t. mají pravé lidské přirození se všemi jeho vlastnostmi. 44) t. jest také pravý, tělo a krev mající, avšak svatý člověk. 45) Po-

ROZDÍL MEZI KRISTEM  
A MOJŽÍŠEM.

kem, ďábla zahladil, kterýž byl nad prvním člověkem svítězil. 3: Aby smrtí svou bázně smrti věčné nás zprostil. 4: Aby v jisté naději nás ustavil, že zkusiv sám všelijakých bíd a pokušení ďábelských, našich bíd a pokušení čitedlen jsa, nám pomáhati a hříchy naše shlazovati bude.

1. *Napomenutí učiněné od apoštola k zůstávání u víře a poslušnosti Krista Pána, při čemž souditi sluší toto dvě:* 1. Koho napomíná? Vyvolených Božích, kteréž nazývá: Bratřími Kristovými; svatými; účastníky věčného života. 2. Cím k té víře slouží? 1: Ukazováním toho, že řádně Kristus za učitele a Spasitele od Otce nebeského jest nám vystaven. 2: Věrností Kristovou, již nějaká podobnost na Mojžíšovi ukázána. 3: Důstojností téhož Krista, kterouž i Mojžíše převyšoval, nebo: Kristus jest vzdělavatelem domu církve své; ale Mojžíš toho stavení jest oudem. K tomu Kristus jest pravý Bůh; ale Mojžíš byl pouhý člověk. Nad to Mojžíš byl služebníkem v domě Božím; Kristus pak jest Synem Božím a

15. A aby vysvobodil ty, kteřížto bázní smrti po všecken čas života podrobeni byli v službu.

16. Neboť <sup>47</sup>nikoli nepřijal andělů, ale sámě Abrahamovo přijal<sup>48</sup>.

17. <sup>49</sup>Pročež ve všem připodobněn býti měl bratřím, aby milosrdný byl a věrný biskup v tom, což by u Boha k očištění hříchů lidu jednáno býti mělo.

18. \*Nebo že sám trpěl, pokoušín byv, může také pokušení trpícím pomáhati.

*Nřž 5, 2. 3.*

## KAPITOLA III.

Nesmírně důstojnějšího Krista Pána nad Mojžíše býti dovodě, 7. k upřímému hlasu Páně poslušnosti 9. pilně i hrozný onoho starého lidu připomínaje příklad, ponouká.

**A** protož bratří svatí<sup>1</sup>, povolání nebeského<sup>2</sup> účastníci, <sup>3</sup>spatřujte apoštola<sup>4</sup> a biskupa vyznání našeho<sup>5</sup>, Krista Ježíše;

2. Věrného tomu, kdož jej<sup>6</sup> ustanovil; jako i \*Mojžíš byl věrný ve všem domě jeho<sup>7</sup>.

*Num. 12, 17.*

3. Tím větší zajisté slávy tento nad Mojžíše jest hoden, čím větší má čest stavitel nežli sám dům<sup>8</sup>.

4. Nebo všeliký dům ustaven bývá od někoho; ten pak, kdož všecky tyto věci<sup>9</sup> ustavěl, Bůh jest.

5. A Mojžíš zajisté věrný byl<sup>10</sup> v celém domě jeho jako služebník<sup>11</sup> na osvědčení toho, což potom mělo mluveno býti;

vážiti sluší těch slov, že Kristus skrze smrt nad ďáblem svítězil, jej zahladil a ne skrze nějakou ještě po smrti práci. Tak jinde apoštol mluví (Efez. 2, 16.), že skrze kříž shladil nepřátelství. Kolos. 1, 20. 46) měl moc, právo; t. kterýž jest původem hříchů a za nimi jdoucí smrti; aneb kterýž zapletá lidi nejprv v mnohé hříchy a potom zatím mnohé pokuty i smrt uvodí. 47) t. nikdež o tom Pisma nesevědí, že by přijal andělské přirození. 48) t. přirození lidské z potomků Abrahamových. 49) odkudž.

1) viz 2 Kor. 1, 1. 2) t. života věčného, k němuž ste vyvoleni i povoláni. Řím. 8, 30. Podobně Filip. 3, 14. 3) rozvažujte, bedlivě sudte, jakého máte apoštola; t. důstojnost osoby i úřadu Kristova prorockého neb apoštolského i kněžského pilně rozjímajíce, s ochot-

ností věrou ho přijměte i poslouvejte. 4) t. legáta neb posla od Otce nebeského poslaného k konání úřadu prorockého. Podobně jinde nazývá jej služebníkem obřizky. Řím. 15, 8. 5) t. učení neb náboženství toho a víry té, kterouž vyznáváme. 6) Ř. učinil. 7) t. v církvi svaté, v níž Bůh přebývá (Jan 14, 23.) a kteráž se i jinde Božím domem nazývá (1 Tim. 3, 15. 2 Tim. 2, 20.) a z kamení živého vzdělává. 1 Petr 2, 5. 8) t. čím větší poctivostí jest hoden stavitel domu, nežli dům od něho vzdělaný: tím jest také důstojnější Kristus, stavitel církve, nežli Mojžíš, toho stavení oud aneb účastník. 9) stvořil; t. Kristus, kterýž církev svatou (o níž se tu vlastně a ne o všelikém tvoru veřejně mluví) na sobě samém vzdělal i ji utvrdil (Žalm 87, 5.) a podnes zpravuje, jest pravý Bůh. 10) ve

## III.

## K ŽIDŮM.

ZATVRDILOST LIDU IZRAELSKÉHO. Pánem nad tím domem. 4: Nevyhnutelnou naší potřebou takovou, že chceme-li domem neb příbytkem Kristovým zůstat, musíme do smrti jemu věrnost zachovati. 5: Jistotou toho učení Kristova, kteréhož i Duch svatý potvrzuje a k přijímání jeho napomíná. 6: Předkládáním času milosti. 7: Žalostným příkladem nevěrných otců, o nichž vypisuje: Co zlého činili? Kde? Jak dlouho? v. 9. I jaké pomsty na sebe uvedli? — II. Výstraha od nevěry neb zlého srdce, při čemž povážiti náleží: 1. Co jest nevěra neb zlé srdce? 2. Co zlého nevěra aneb zlé srdce působí? Od Boha odvodí. 3. Čím od té nevěry apoštol vystřihá? 1: Povinností naší, z níž máme jiné od nevěry odvoditi a ovšem jí sami utíkati. 2: Nebezpečstvím

6. Ale Kristus, jakožto Syn vládne nad domem svým, <sup>12</sup> kterýžto dům my jsme, jestliže tu svobodnou doufánlivost <sup>13</sup> a tu chloubu naděje <sup>14</sup> až do konce <sup>15</sup> pevnou zachováme.

7. Protož jakž praví Duch svatý: \*Dnes uslyšeli-li byste hlas jeho <sup>16</sup>,

*Níž 4, 7. Žalm 95, 7.*

8. Nezatvrzujtež srdcí svých jako při onom <sup>17</sup> popouzení Boha v den pokušení toho na poušti;

9. Kdežto pokoušeli mne otcové váši, zkusili mne a viděli skutky mé <sup>18</sup> po čtyřiceti let.

10. Protož hněviv sem byl <sup>19</sup> na pokolení to a řekl sem: Tito vždycky bloudí srdcem <sup>20</sup> a nepoznávají cest mých.

11. \*Pročež přísáhl sem v hněvě svém, <sup>21</sup> že nevejdu v odpočinutí mé <sup>22</sup>.

*Num. 14, 22. atd. Deut. 1, 35.*

12. Viztež, bratří, aby snad v někom z vás nebylo srdce zlé, totiž <sup>23</sup> nevěrné, kteréž by <sup>24</sup> odstupovalo od Boha živého <sup>25</sup>;

13. \*Ale napomínejte se vespolek <sup>26</sup> po všechny dny, dokavadž se dnes jmenuje <sup>27</sup>, aby někdo z vás nebyl zatvrzen <sup>28</sup> oklamáním hřícha.

*1 Tes. 5, 11. Níž 10, 25.*

*všem. 11) k svědčení; t. k tomu zřízený, aby lidu Izraelskému svědčil a oznamoval to, což mu kdy Bůh poroučel a zvláště o Kristu proroku velikém (Deut. 18, 5.) v známost uvozovati a tak ku přijetí jeho v potomních časích lidí nástrojovati. 12) jehožto. 13) t. víru pravou, kteráž působí to při vyvolených, aby svobodně a doufánlivě k trůnu milosti Boží přistupovali. Níž 4, 16. Řím. 5, 2. 14) t. jistou naději k životu věčnému, kterouž se chlubíme. Řím. 5, 2. atd. 15) t. do skonání svého života. Podobně Mat. 24, 13. 16) t. Kristův, kterýž i skrze proroky své i potom přišed osobně na svět, mluvil a ještě podnes skrze své služebníky věrné mluví ráčí. 17) sváru, rozdráždění. Ř. zhořknutí, t. kteréž se v čas nedostatku vody na poušti našlo. Exod. 17, 7. Aneb raději, kteréž se po všecken ten byt na poušti od toho zatvrdivého lidu za čtyřiceti let, hned tu položených (níž v. 9.), nevážně dalo. O tom pak apoštol zmínku činí jakož proto, aby Židy z marného spoléhání na bezbožných předcích a rodu tělesném vyvedl, tak i proto, aby hroznější pomsty těm, kteříž by již ne tak Mojžíšem ale Kristem pohrdali, osvědčil. Podobně níž 12, 25. 1 Kor. 10, 11.*

*18) t. ačkoli okusili a pocítili i skutků mé milosti, kteréž sem v vysvobození jich z Egypta konal, ano i skutků mé spravedlnosti, kteréž sem v uvozování pomst působil: avšak přede v zlém předsevzetí svém, jakž zapřáhli, tak táhli. 19) na tu rodinu. 20) t. jsou bez soudu a rozumu spasitelného. 21) Ř. jestliže vejdu. Způsob přísahy Písmům svatým obyčejný. Gen. 14, 23. Item 21, 23. Rut 1, 17. Jako by Pán Bůh řekl: Jestliže vejdu v odpočinutí mé, nechť mi na věky žádný nevěří. 22) t. do země zaslíbené a ovšem do země věčného života, tou zemí zaslíbenou vyznamenané. 23) nevěřící. Ř. nevěry. 24) se odvracelo. 25) viz 2 Kor. 3, 3. 26) každý den, den po dni. 27) t. dokudž čas milosti (2 Kor. 6, 2.) trvá, ježž kdož zmešká a nocí hrozných pomst Božích (Jan 12, 35.) zachvácen bude, ten ho jako ony bláznivé panny (Mat. 25, 1. atd.) a Ezau na věky nenalezne. Níž 12, 16. 17. 28) podvodem, úlisností, ošemetností, t. aby někdo jsa líbostí neb sladkostí hříchů jat a je sobě zlehče, ve všecko zlé s oněmi pohany zatvrzenými se nevydal (Efez. 4, 18. 19.), tak že by v hříších zvykna, nemohl již ani života polepšiti a jako mouřenín své černosti proměnit (Jer.*



NEVĚRA z navyklosti v hříšících jdoucím. 3: Užitek věčného života, kterýž dán bude ŠKODLIVÁ. těm, kdož by u víře do smrti setrvali. 4: Časem nynějším k nabývání víry a z ní všelijakých etností velmi příhodným, v. 15. 5: Příkladem dvojích oteů: 1. Pobožných, jichž následovati sluší. 2. Nepobožných, jichž se varovati náleží, nebo: Svými hříchy Boha hněvali, v. 16.; pokuty na sebe hrozné uvedli, a to: Časné, že podlé těla na poušti zhylni; věčné, že odpočinutí věčného svou nevěrou se zbavili, v. 18. 19.

1. *Obnovení napomenutí napřed učiněného k přijímání věrou Krista a poslouchání jeho,* k čemuž apoštol slouží paterou věcí: *Jedno:* Zaslíbením a odpočinutím věčného života. *Druhé:* Pohrázkou pomst na onen lid Izraelský již uvedených, při tom pak toto dvě činí: 1. Potvrzuje toho, že se ty pomsty i na nás (byli-li bychom nevěřící), jako i na onen lid vztahují, nebo: Jakož jim tak i nám evangelium jest kázáno; jakož jim tak i nám samo slyšení bez skutečného činění nic neprospívá; jakož někteří z nich nevěrou věčného odpočinutí se zbavili a jiní z víry ho došli, tak my skrze víru účastni jeho býti můžeme a jiní nevěrou jeho se zbavíme. 2. Na dva odpory Židům odpovídá, kteříž jemu říci mohli: 1: Nevlastně to Písmo skrze Davida o odpočinutí v zemi zaslíbené způsobeném na život věčný obracíš. To pak apoštol zpravuje předkládáním toho, že David ne o figurném odpočinutí v zemi zaslíbené ale o odpočinutí věčném, jehož Bůh již s vyvolenými svými užívá, v tom

14. Účastníci zajisté Krista učinění sme<sup>29</sup>, jestliže však ten počátek podstaty<sup>30</sup> až do konce pevný zachováme;

15. Protož dokudž se říká<sup>31</sup>: Dnes<sup>32</sup>, uslyšeli-li byste hlas jeho<sup>33</sup>, nezavrzuje srdcí svých, jako při onom popouzení.

16. Nebo někteří slyševše, <sup>34</sup>popouzeli ho; ale ne všickni, jenž vyšli z Egypta skrze Mojžíše<sup>35</sup>.

17. Na které se pak hněval čtyřiceti let? Zdali ne na ty, kteříž hřešili, jejichžto <sup>36</sup>těla padla na poušti?

18. A kterým zapřisáhl<sup>37</sup>, že nevejdou do odpočinutí jeho?<sup>38</sup> však těm, kteříž byli <sup>39</sup>neposlušní.

19. A vidíme, žeť nemohli vjíti pro nevěru.

#### KAPITOLA IV.

Věřícím právě v Krista jaké připraveno jest odpočinutí, k němužto jakož oni první spěchali, II. tak i my ovšem znamenajice cesty nebezpečnost, 13. očí Božích jasnost 15. i biskupa nejvyššího milostivost, se vši snažnosti chvátati máme.

**B**ojmež se tedy<sup>1</sup>, aby snad <sup>2</sup>opustě zaslíbení o vjíti do odpočinutí jeho<sup>3</sup>, <sup>4</sup>neopzdil se někdo <sup>5</sup>z vás.

2. Nebo i nám zvěstováno jest jako i oněmno; ale neprospěla jim řeč slyšená, <sup>6</sup>nepřipojená k víře těch, kteříž slyšeli.

3. Neboť <sup>7</sup>vcházíme v odpočinutí my, kteříž sme uvěřili, jakož řekl: \*Protož sem přisáhl v hněvě svém, <sup>8</sup>žeť nevejdou v odpočinutí mé; ačkoli dokonána sou díla od ustanovení světa<sup>9</sup>. *Výš 3, 18.*

13, 23.), ale v tom zatvrzení neb zapeklení srdce musil by zůstati i věčně zahynouti. 29) t. v dědictví nebeském. Řím. 8, 17. 30) t. jestliže u víře právě (jenž jest podstata věcí nadějných, níž 11, 1. a na níž se jako na gruntu zakládáme, Řím. 11, 20.) začavše pracovati, do smrti setraváme. 31) t. od Ducha svatého skrze věrné služebníky mluvícího. 32) viz výš v. 13. 33) viz výš v. 7. 34) dráždili. 35) t. skrze jeho službu. 36) Ř. oudové, kloubové. 37) viz výš v. 11. 38) jediné. 39) nevěrní, zpuřní.

1) t. majice tak hrozný příklad na svých předcích nevěry i pomst Božích. Výš 3, 17, 18. Podob. 1 Kor. 10, 12. Filip. 2, 12. 2) ne dbaje na zaslíbení jeho. 3) t. do života věčného. 4) Ř. nevidělo se o někom, že zůstal z zadu, neb že jest zmýlen. 5) z nás. 6) nepřiměřená. 7) jdeme; t. skrze víru, o níž hned podobně Jan 5, 24. Filip. 3, 20. 1 Jan 3, 14. Tak často Písma mluví příčinou nepohnutelné Božích slibů jistoty, což jest věřícím k velikému potěšení. 8) Ř. jestliže vejdu. Tak níž v. 5. Viz výš 3, 11. 9) t.

ODPOČINUTÍ svém žalmu 95, 11. mluví, čehož tyto důvody má: 1. Že těm odepřením odpočinutí svého brozil, kteříž již časného odpočinutí byli došli, v. 5. 2. Že ne všickni veřejně Izraelští ale někteří toliko, t. věřící a kající, do jeho odpočinutí vjíti měli. 3. Že po uvedení lidu do odpočinutí země zaslíbené teprv po dlouhém času k přijímání odpočinutí jiného, skrze Krista způsobeného, napomínal. 2. Mohli jemu říci: Zdalíž předkové naši již i s námi nevešli do pravého odpočinutí? k čemuž nás tedy k hledání odpočinutí vzbuzuješ? Tu pak apoštol to dvě čini: 1: Smitá jejich tělesný smysl ukazováním toho, že ne Jozue ale Pán Ježíš do odpočinutí pravého přivodí. 2: To odpočinutí skrze Krista způsobené vypisuje, že totiž jeho první částka požívá se v tomto životě a ta záleží v přestání hříchů a pokojném svědomí, v. 9. Částka pak druhá bude v onom životě, když i duše i těla do nebe se dostanou. *Třetí:* Slouží apoštol k víře v Krista ukazováním moci neb vlastnosti Božího slova, že totiž ono věřící obživuje, nevěřící pak zatracuje, jakž pro vysvětlení toho nazývá čisté učení: Živým; mocným; proni-

4. Nebo pověděl na jednom místě o sedmém dni takto: \*I odpočinul Bůh dne sedmého ode všech skutků svých<sup>10</sup>.

*Gen. 2, 2. Exod. 20, 11.*

5. A tuto zase, že nevejdou v odpočinutí mé.

6. A poněvadž vždy<sup>11</sup> na tom jest, že někteří mají vjíti do něho<sup>12</sup>, a ti, kterýmž prvé zvěstováno jest, nevešli pro<sup>13</sup> nevěru;

7. Opět ukládá den jakýsi: \*Dnes, <sup>14</sup>skrze Davida, po <sup>15</sup>takovém času pravě (jakož řečeno jest): Dnes <sup>16</sup>uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých.

*Žalm 95, 7. Výš 3, 7.*

8. Nebo byť byl Jozue v odpočinutí je uvedl, nebyť by potom mluvil o jiném dni.

9. <sup>17</sup>A protož zůstává svátek lidu Božímu.

10. Nebo kdož koli všel v odpočinutí jeho, takéť i on odpočinul od skutků svých<sup>18</sup>, jako i Bůh od svých.

11. Snažmež se tedy vjíti<sup>19</sup> do toho odpočinutí, aby někdo neupadl v týž příklad <sup>20</sup>nedověry.

12. Živát<sup>21</sup> jest zajisté <sup>22</sup>řeč Boží a mocná a pronikavější nad všeliký \*meč na obě straně ostrý, a dosahujet až do rozdělení i duše i ducha<sup>23</sup> i kloubů i mozků<sup>24</sup> v kostech a rozeznává myšlení i mínění srdce;

*Izai. 49, 2.*

ačkoli tomu rozuměti se může výborně, žeť Bůh to odpočinutí věčné hned od ustanovení světa připravil, poněvadžť všecko dílo své s strany skutku stvoření hned tehdaž k konci přivedl. Jako by řekl: To odpočinutí, na něž v duchovním smyslu slova svatého Davida podlé litery o zemi zaslíbené promluvená obracím, jest věčný život, kdež Bůh s svými vyvolenými přebývá; a ten, ačkoli jest od ustanovení světa připravený a zemí zaslíbenou vyznamenaný, avšak mnohým pro jejich nevěru podlé Božích přísah spravedlivě nedochází. 10) t. od skutků stvoření a ne od věcí stvořených řízení neb v bytu chování. Jan 5, 17. 11) to pozůstává. 12) do toho odpočinutí, a protož není potřeba mysliti, že by je nadarmo Bůh připravil. 13) zarytost, nepoddanost. 14) v Davidovi. Viz výš 1, 1. 15) tak mnohém. 16) uslyšeli-li byste. 17) a tak vždy pozůstává odpočinutí. 18) t. od skutků těla, jenž

jsou hříchové a bludové, ano i od rozličných těžkostí zdejších. Pro dvojí příčinu život věčný odpočinutím apoštol nazývá: 1. Proto, že tam od hříchů přestaneme a od nich jako oddechne neb odpočineme. 2. Že tam odpočineme i od bíd vezdejšího života, Zjev. 14, 13., podlé čehož i to místo odpočinutí lánem Abrahamovým slove (Luk. 16, 22. 23.), proto že tam Abraham se všemi Božími vyvolenými rozkošně a milostně, jako dítě na klíně neb na rukou matce, bezpečně odpočívá. 19) t. hlasem Kristovým se zpravovati a tak vejdem do odpočinutí života věčného. 20) nepovolnosti, tvrdosťjnosti; t. aby někdo následuje zpoury svých předků, jako oni nezahynul. 21) t. stálá a vyvolené obživující (Ezech. 47, 9. Jan 5, 25.), svědomí pak bezbožníků jako meč pronikající a je zabíjející. Skut. 2, 37. Item 5, 5. A protož jí nepohrdejme, ale draze sobě važme. Podobně Izai. 49, 2. 22) t. svatého evanjelium. Jiní to slyší

KRISTUS kavým; ostrým a k rozsouzení všeho způsobným. *Čtvrté:* Vševědoucností jeho Božskou, kterýž i pokrytce mezi věrnými se kryjící výborně zná. *Páté:* BISKUP. Důstojností kněžství Kristova. — II. Počátek širšího vypisování důstojnosti věčného kněžství Kristova, a tu souditi to dvě: *Jedno:* V čem ta důstojnost jeho kněžství záleží? 1. V oběti jeho důstojné a veliké. 2. V místě, do něhož k orodování vešel. 3. V důstojnosti jeho Božské osoby. *Druhé:* K čemu jeho kněžství užívati máme? 1. K vzdělání sebe u víře v něho. 2. K utíkáni se k němu dověrně na modlitbách, k čemuž nám slouží: 1: Srdce jeho našich bíd čitelné, v. 15. 2: Trůn milostivý aneb milost Otce nebeského nám skrze Krista způsobená, v. 16. 3: Užitek modliteb, že t. pomoc hotovou u Boha nalzáme. I. *Přirovnává apoštol Krista, nejdůstojnějšího biskupa, k biskupu levitskému,* a tu souditi náleží: *Jedno:* V čem jsou sobě podobni? V tom, že: 1. Jakož onen biskup přirození lidské měl; tak také Kristus. 2. Onen k prostřednictví mezi Bohem a lidmi brávan byl; Kristus tolikéž. 3. Jakož onen oběti za hříchy obětoval; tak i Kristus. 4. Onen lítostivé srdce míti měl nad padlými; též i Kristus má, níž v. 7. 5. Onen řádně byl k úřadu po-

13. A není žádného stvoření, kteréž by nebylo zjevné před obličejem jeho<sup>25</sup>, nýbrž všechny věci sou nahé a<sup>26</sup> odkryté očima toho, o kterémž jest<sup>27</sup> řeč naše.

14. Protož majíce \* biskupa velikého<sup>28</sup>, kterýžto pronikl nebesa<sup>29</sup>, Ježíše Syna Božího, držmež<sup>30</sup> to vyznání. *Výš 3, 1.*

15. Nebo nemáme biskupa, kterýž by nemohl čitelně býti mdlob našich<sup>31</sup>, ale zkušeného ve všem<sup>32</sup> nám podobně kromě hříchu.

16. Přistupmež tedy směle s doufáním k trůnu milosti<sup>33</sup>, abychom dosáhli milosrdenství a milost nalezli<sup>34</sup> ku pomoci v čas příhodný.

### KAPITOLA V.

Kristus Pán jest nejdůstojnější 4. a zřízeně od Otce nebeského povolán biskup, 6. jehož utěšeně figuroval onen slavný Melchisedech i král i kněz, II. o čemž apoštol pro hlubokost věci i pro nedošlost a mdlobu Židů nemohl tak, jakž slušelo, vypravovati.

**V**šeliký zajisté biskup z lidu<sup>1</sup> vzatý za lidi<sup>2</sup> bývá postaven<sup>3</sup> v jednání s Bohem, totiž aby obětoval i dary<sup>4</sup> i oběti<sup>5</sup> za hříchy;

2. Kterýž by mohl, jakž sluší, lítost míti nad neznajícími a bloudícími, jsa i sám obklíčen<sup>6</sup> nemocí;

3. A pro ni povinen jest, jakož za lid, tak i za sebe samého obětovati za hříchy.

na slovo podstatné, Krista Ježíše. 23) duchem mání soud a rozum; duši vůli a moci její. 1 Tes. 5, 23. 24) t. do jakýchkoli nejtajnějších skrejší srdcí našich. 25) t. není žádné věci, kteréž by Kristu, spytateli srdcí (Jer. 23, 24.), výborně nebyla známá; a protož nemysleme, že bychom ho pošmurností neb pokrytstvím oklamati mohli. 26) spatřitedlné, otevřené a jako na poly rozkrojené. 27) mluvení; t. o Kristu. 28) t. Krista Ježíše, Arona i jiné všechny kněží levitského řádu svou osobou i obětí převyšujícího. Podobně jinde Krista svatý Petr knížetem pastýřů nazývá. 1 Petr 5, 4. 29) t. kterýž do svatyně věčné ne rukou udělané vešel (níž 9, 24.), aby tam do napravení všech věcí zůstával (Skut. 3, 21.) a za nás orodoval (Řím. 8, 34. 1 Jan

2, 2.), až by potom k soudu živých i mrtvých přišel. Skut. 1, 11. Item 10, 42. 30) tu konfessí. Viz výš 3, 1. 31) t. kterýž by, co se s námi děje, nevěděl, sobě toho nepřivlastňoval (Skut. 9, 4.) a těžce, jako by se zřítedlnice oka jeho dotýkalo, nenesl (Zach. 2, 8.) i vysvoboditi nemohl. 32) t. takového, kterýž všelijakých bíd našich i pokušení ďábelských okusil. Výš 2, 17. 18. Níž 5, 2. 3. 33) t. k Otci nebeskému a pro Krista nás milujícímu a podlé toho trůn svůj duhou otočený v známost nám uvozujícímu. Ezech. 1, 28. 34) ku pomoci příhodné, v čas potřeby pilné.

1) brán bývá a za lid atd. 2) Ř. ustanoven neb zřízen. 3) Ř. v tom, což k Bohu. 4) t. oběti z věcí sutých a bezdušných. Exod. 29, 41. 5) t. z hovádek. Num. 9, 7. Item

KRISTŮV PLÁČ  
ZA HŘÍCHY.

volán; tolikéž Kristus, v. 4. *Druhé:* Čím jsou od sebe rozdílní? Tím, že: 1. Kristus bez prostředků od samého Boha jest k úřadu zřízen; ale onen skrze lidi. 2. Kristus byl čistý; onen pak hříšný, v. 3. 3. Kristus jest Syn Boží přirozený; ale onen (a to ještě ne každý) byl toliko syn zvolený. 4. Kristus jest kněz věčný (níž v. 10.); ale onen trval do času. 5. Kristus obětoval modlitby své i sebe samého (jakž se tuto vypisuje: Kdy obětoval? Co? Komu? Jak? S jakým užitkem?); ale onen obětoval hovádka. 6. Kristus dokonalého poslušnosti k Otci dokázal; ale při onom žádném toho se nenašlo. 7. Kristus ne za své hříchy, ale za hříchy svých dítek obět obětoval; onen pak i za hříchy své, výš v. 3. 8. Kristus dokonalé spasení způsobil; ale onen toho učiniti nemohl. — II. Již dále apoštol k bedlivému rozjímání toho, což o Kristu, k Melchisedechovi jej přirovnává, předkládáti bude, Židy nastrojuje: *Jedno:* Zve-

4. A aniž kdo sobě sám té cti osobuje<sup>7</sup>, ale ten, kterýž by byl povolán od Boha, \*jako i Aron.

*Exod. 28, 1. 1 Par. 23, 13.*

5. Tak i Kristus ne sám<sup>8</sup> sobě té cti osobil, aby byl biskupem; ale ten<sup>9</sup>, kterýž řekl jemu: \*Syn můj jsi ty, já dnes zplodil sem tebe<sup>10</sup>.

*Výš 1, 5.*

6. Jakž<sup>11</sup> i jinde praví: \*Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova<sup>12</sup>.

*Žalm 110, 4. Níž 7, 17.*

7. Kterýž za dnů těla svého<sup>13</sup> modlitby a ponížené prosby k tomu, kterýž ho mohl<sup>14</sup> zachovati od smrti, s křikem velikým a slzami obětoval<sup>15</sup> a vyslyšán jest<sup>16</sup> v tom strachu<sup>17</sup>.

8. A ačkoli byl Syn Boží, z toho však, což strpěl, naučil se poslušnosti<sup>18</sup>;

9. A tak<sup>19</sup> dokonalý jsa, učiněn jest všechněm sebe poslušným<sup>20</sup> původem spasení věčného;

10. Nazván jsa od Boha biskupem podle řádu Melchisedechova.

16, 6. 6) mdlobou; t. proto, aby lítost nad nimi máje, věrněji svou povinnost konal. 7) t. úřadu biskupského, cti a vážnosti náležité hodného. 8) sebe zvelebil. 9) t. jej zvelebil. 10) viz výš 1, 5. To pak povědění na Kristovo kněžství může obráceno býti jakož podle toho, že se hned dále v tom žalmu, z něhož jest vzato, dokládá: „Požádej ode mne“, — na kněze pak přináležejí modlitby obětovati; tak i podle toho, že Kristus ne sám od sebe k tomu úřadu přišel (Jan 8, 42.), ale od Otce nebeského jest poslán, vyhlášen, lidem představen; a tak z strany jejich a ne z strany své tu jako zplozen. 11) i v jiném (žalmu). 12) t. takového řádu neb obyčeje, aby králem i knězem věčným byl (viz níž 7, 15.), čehož kněží řádu levitského neměli, ale na samém úřadu kněžském přestávati musili, nýbrž na čas krátký, to jest do smrti toliko v něm trvali. Níž 7, 23. 13) t. byv na světě. Nebo sic i nyní těla svého složil, ani zbožnil neb v božství proměnil. 14) vysvoboditi, vyprostiti. 15) t. i v zahradě, kdež se krvavým potem potil (Luk. 22, 44.) i na kříži, kdežto žalostně volal: Bože můj, Bože můj, proč si mne opustil? Mat. 27, 46. 16) Ř. z strachu. J. pro (svou) poctivost. 17) t. vysvobozen jest z smrti, již se zstrašil. Jest pak vysvobozen ne tak, aby ji nepodnikl, ale aby pod tím břemenem kněvu Božího neklesl

(Luk. 22, 43.) a od smrti věčné, již okoušel, sehlcen nýbrž ani bolestmi časné smrti dlouho svázán nebyl. Skut. 2, 24. Proč pak Kristus Pán tak se smrti lekal, poněvadž mnozí mučedníci s radostí ji podstoupili? Viz toho vysvětlení Mat. 26, 37. 18) Jako by řekl: Vlastním svým zkušněním, snášeje v našem přirození mnohá a rozličná utrpení, výborně a skutečně tomu srozuměl, co a jak jest to těžké lidem a naprosto proti jejich přirození vůli svou lomiti a v poslušnosti pravém do smrti se ostříhati, ji z téhož poslušnosti a pro ně podstoupiti. K kterémužto poslušnosti Otce svého ačkoli Kristus vždycky dokonale stál a je vykonával, avšak jeho nejvíce tehdaž na sobě přede vším světem dokázal, když ani té ohavné smrti, již se lekal a děsil, k vůli Otce pro spasení naše podstoupiti se neliknoval, a to ne bezděky, ale dobrovolně nám ku potěšení i k naučení. Ku potěšení: Že on svým svatým a dokonalým poslušností za naše neposlušnosti Otci dosti učinil a nás s ním smířil; že našeho nedokonalého poslušnosti posvětil. K naučení: Že i my Otce svého nebeského netoliko v libých ale i v útrpných věcech s zapíráním sebe samých poslouchati a touž cestou poslušnosti upřímného i do smrti Pána Krista, vůdci spasení svého, následovati máme. Na též smysl jinde svatý Pavel málo roz-

KATECHISMUS APOŠTOLSKÝ. ličováním toho, že věci veliké a nesnadné jim v známost uvéstí chce. *Druhé:* Domlouváním jim pro jejich v věcech Božích zpozdilost, kterouž ztěžuje rozvažováním: 1. Osob jejich, t. že Židé a ne pohané byvše, tak hloupí byli. 2. Času prodleného, v němž hojně služby sobě činěné měli. 3. Věcí prostých, kteréž pod podobenstvím předkládati musí, a tu připodobňuje: 1: Začátky učení křesťanského k mléku. 2: Nesnadnější artikule náboženství křesťanského k tvrdému pokrmu. 3: Hloupost židovskou k dětinskému rozumu. 4: Osvícené lidi k dospělému věku.

I. *Napomíná ještě dále apoštol Židů k tomu, aby ne vždycky svůj věk v katechismu trávili, ale k dokonalosti se nesli.* V tom pak napomenutí zdržují se: *Jedno:* Částky katechismu apoštolského, t.: 1. O pokání. 2. O víře. 3. O křtu. 4. O vzkládání rukou. 5. O vzkříšení. 6. O soudu posledním, v. 2. *Druhé:* Věci některé ku prospěchu v dobrém nás ponou-

11. O kterémžto<sup>21</sup> mnoho by se mělo mluvit<sup>22</sup> a to nesnadných věcí<sup>23</sup> k vypravení; <sup>24</sup>ale vy jste <sup>25</sup>nezpůsobných uší.

12. Nebo měvše býti<sup>26</sup> v tak dlouhém času mistrů, opět potřebujete učení býti prvním počátkům výmluvností Božích, a učinění ste mléka potřebující<sup>27</sup> a ne pokrmu hrubšího.

13. Kdož koli zajisté mléka se drží, <sup>28</sup>nechá pá slova spravedlnosti<sup>29</sup> (nebo nemluvně jest),

14. Ale dokonalých<sup>30</sup> jest <sup>31</sup>hrubý pokrm, totiž těch, kteříž pro zvyklost mají smysly <sup>32</sup>způsobné k rozeznání dobrého i zlého.

## KAPITOLA VI.

Utěšeně napomíná apoštol Židů, aby nekrsali, 7. ale růsti a prospívati i k dokonalosti se nésti usilovali; 12. na přejistá Božská 17. i s přísahou stvrzená zaslíbení doufánlivě zpoléhajice.

**P**rotož<sup>1</sup> opustíte řeč počátku Kristova<sup>2</sup>, k dokonalosti se nesme<sup>3</sup>; ne opět zakládajice gruntu<sup>4</sup> pokání z skutků mrtvých<sup>5</sup> a víry v Boha,

2. Křtu učení a vzkládání rukou<sup>6</sup> a vzkříšení z mrtvých i soudu věčného;

dílými ale světlejšími slovy mluví. Filip. 2, 5. 6. i dále. 19) *posvěcen jsa.* Viz výš 2, 10. Jan 17, 19. 20) *příčinou.* 21) *aneb o čemž;* t. že Kristus jest biskupem podle řádu Melchisedechova. 22) *t. toho, což se dále a zvláště v kapitole sedmé předkládá.* 23) *k vysvětlování.* 24) *poněvadž.* 25) *Ř. léních, nejápných.* 26) *Ř. pro čas.* 27) *viz 1 Kor. 3, 2.* 28) *Ř. jest nezkušený.* 29) *t. vysvětlování artikulů hlubších v evangelium svatém k spravedlnosti a k dokonalosti lidí přivozujícím se obsahujících.* 1 Kor. 2, 6. Kolos. 1, 9. 30) *t. kteříž z strany vnitřního člověka k dokonalému věku, jakýž muž býti v tomto životě, z milosti Boží přišli.* Podobně 1 Kor. 14, 20. Efez. 4, 13. 31) *tvrdý.* 32) *navedené.*

1) *t. poněvadž v tak dlouhém času a po tak mnohých službách měli byste býti mistrů.* Výš 5, 12. 2) *t. katechismus, kterýž lidi počínající počátečně vyučuje známosti Krista Pána.* 3) *t. v umění Božím a spasitelném.* Podob. Efez. 4, 14. 4) *t. jako nesmyslní a leniví stavitelé, kteříž by jen základy zakládali a*

*nikdá nic na ně nestavěli.* 5) *t. od hříchů smrti přinášejících.* Řím. 6, 23. Podobně níž 9, 14. 6) Někteří učitelé učení o křtu a vzkládání rukou za zvláštní částku katechismu tuto neberou, ale smyslí, že ta slova apoštol položil pro ukázaní času toho, v němž se počáteční počátkům víry v Boha a života kajícího vyučovati povinni byli; že t. potud toliko trvati to mělo, až by křest svatý přijali a u víře křesťanské s vzkládáním rukou potvrzeni byli. Jako by tedy řekl apoštol: K dokonalosti se nesme, nezakládajice opět gruntu pokání atd. a víry v Boha. Nebo to učení jest počínajících, křest svatý a rukou vzkládání přijímajících. Jestliž pak jisté i z příkladu oněch celných (Mat. 3, 1. 2.) a komorníka královny Kandaces, že ti, kteříž v dospělejším věku k víře křesťanské přistoupili, prvé křtěni nebývali, dokudž víry své nevyznali a života kajícího na sobě nepronášeli a k němu se nepřihlásili. Kterž pak z rodičů křesťanských poštěde, v svém dětinství křest svatý přijímali, tedy i ti

VYPADLCŮM kající, jako jest: 1. Milost Božská k dokonalosti vedoucí. 2. Pomsty Boží na vypadlee dokračující, jimž tu apoštol ukazuje: Co jim Bůh dobrého byl učinil? Kterak oni toho nevázně k lehkosti Kristu užívali? Jaké pomsty hrozné na sebe uvedli? 3. Podobenství dvojí země: 1: Dobré, a tu se mluví: Zemí dobrou dobré srdce; deštěm rozličná milost Božská; bylinkou užitečnou skutkové dobří z víry činění; zpravováním té země služby věrných služebníků; požehnáním Božím hojnější přispoření darů Božích, v. 7. 2: Země zlé, a tu se rozumí: Zemí zlou zlé srdce; trním zlé obcování; zavržením milosti Boží na věky zbavení; spálením pekelný oheň. — II. Pěkně apoštol to okračuje, aby Židé jeho řeči o vypadlcích učiněné na tu stranu, že by i o jejich setrvání v dobrém pochyboval, nebrali, ale stále se měli; to pak činí: 1. Ukazováním svého o nich dobrého smýšlení, v. 9. 2. Schvalováním práce jejich věrné, za niž z milosti Boží odplata dána jim bude, v. 10. 3. Předkládáním cíle, pro nějž jim o těch vypadlcích psal, totiž že to pro výstrahu a ku probuzení jich k věrné práci učinil. 4. Jistým obdržením

3. A toť učiníme, <sup>7</sup> dopustí-li Bůh.

4. \*Nebo nemožné jest jednou již osvíceným<sup>8</sup>, kteříž i zakusili daru nebeského<sup>9</sup> a účastníci učinění byli Ducha svatého<sup>10</sup>,

*Niž 10, 26. 2 Petr 2, 20.*

5. Okusili také dobrého Božího slova<sup>11</sup> a moci<sup>12</sup> věka budoucího,

6. Kdyby padli<sup>13</sup>, zase obnoviti se ku pokání, jakožto těm, kteříž opět sobě znovu křičují Syna Božího a v porouhání vydávají.

7. Země zajisté, kteráž často na sebe přicházející déšť<sup>14</sup> pije a rodí bylinu příhodnou těm, od kterýchž bývá dělána, dochází požehnání od Boha;

8. Ale vydávající trní a bodláky zavržená jest a blízká zlořečení, jejížto konec bývá spálení.

9. Avšak nejmilejší, <sup>15</sup> naděje se o vás lepších věcí a <sup>16</sup> náležitějších k spasení, ač pak koli tak mluvíme.

10. Neboť není nespravedlivý Bůh, aby se zapomenul na práci vaši a na pracovitou lásku, kteréž ste dokazovali ke jménu jeho, slouživše svatým a ještě sloužíce.

11. Žádámeť pak, aby jedenkaždý z vás až do konce prokazoval tu opravdovou pilnost k nabytí plné jistoty naděje<sup>17</sup>;

12. Tak abyšte nebyli léní, ale následovníci těch, kteříž skrze víru a <sup>18</sup> snášelivost obdrželi dědictví<sup>19</sup> zaslíbené.

(jakž ne jedni hodnověrní učitelé píší) ne jináče právo sobě k užívání stolu Páně zřízeně dané měli, jediné leč svou víru přede vším zbořem vyznali, dobré svědectví svého života kajícího měli, smlouvu v nevědomí na křtu s Bohem učiněnou obnovili a skrze vzkládání rukou v tom dobrém utvrzení byli. Že pak tuto apoštol ne jako o jednom křtu ale jako o mnohých zmínku činí, toho tu příčinu někteří ukazují, že tím způsobem na rozličná očišťování figurná, na jejichž místo křest svatý vstoupil, naráží, a že se v Písmích svatých o trojím křtu, totiž o křtu Ducha (Mat. 3, 11.), vody (Mat. 28, 18.) a mučednictví (Mat. 20, 22.) patrně svědčí a nad to, že počínajících veliké množství ke křtu ve dny velikonoční a svatodušní přicházelo a přijímáno bývalo, odkudž podlé některých svědectví i ti svátkové dnové

křtu slouli a nazýváni byli. **7)** t. k dokonalosti a ku pokání svatému přijdeme. **Výš v. 1. 8)** t. známosti Boží skrze svaté evanjelium. **9)** t. života věčného, jenž jest dar Boží (Řím. 6, 23.), jehož v nebi dokonalé užívání bude. **10)** t. víry pravé, kteráž dílem Ducha svatého dávana bývá. Ne nadarmoť pak apoštol toho slova: „zkoušení“ užívá. Nebo rozdíl jest veliký mezi pravou věrou, jakáž byla při oně Lydií (Skut. 16, 14.) a mezi okoušením té víry, jakéž bylo při oněch na cestu vsátých. **Luk. 8, 12. 11)** t. evanjelium svatého. **12)** t. tačkového mocného díla a osvícení Božího, aby tu nesmrtnost budoucí a lidský rozum převyšující poněkud duchem spatřovali i jí okoušeli. **13)** t. kteříž by od víry pravé se vyvrátili a hříchem neodpustitelným proti Duchu svatému hřešili. Viz Mat. 12, 31. **14)** v se přijímá. **15)** smyslně. **16)** drží-

**BOŽÍ PRÍSAHA.** života věčného, nebo: 1: Abraham byv stálý, již o rozmnožení svých potomků a dáni Spasitele i o životu věčném sobě zaslíbení učiněného splnění došel. 2: Bůh ten věčný život netoliko dáti zaslíbil, ale také ten slib přísahou stvrdil. 3: Jistou naději k věčnému životu svým věrným dal. 4: Kristus, hlava naše, ku příkladu nám již nás tam předšel.

I. *Podobnost mezi figurou Melchisedechem a pravdou Kristem pro ukázání důstojnosti kněžství Kristova předložená*, nebo: 1. Jakož Melchisedech byl král i kněz; tak jest i Kristus. 2. Melchisedech byl kněz nejvyššího; Kristus také. 3. Melchisedech sloužil král spravedlnosti; ovšem Kristus jako ten, kterýž nám ospravedlnění zasloužil, níž v. 2. 4. Melchisedech byl král Šálem, t. pokoje; tak jest i Kristus jako ten, kterýž nás s Bohem smířil

13. Bůh zajisté zaslíbení čině Abrahamovi, když neměl skrze koho většího přísáhnouti, \* přísáhl skrze sebe samého,

*Gen. 22, 16. 17. Žalm 105, 9. Luk. 1, 73.*

14. Řka: Jistě <sup>20</sup>požehnám velmi tobě a velice rozmnožím tebe.

15. A tak trpělivě očekáváje, dosáhl zaslíbení.

16. Lidé zajisté skrze většího přísahají, a všeliké rozepře. <sup>21</sup>mezi nimi konec jest, když bývá potvrzena přísahou.

17. <sup>22</sup>A takž Bůh chtěje <sup>23</sup>dostatečně ukázati dědicům zaslíbení neproměnitelnost <sup>24</sup>rady své, <sup>25</sup>vložil mezi to přísahu;

18. Abychom skrze ty dvě <sup>26</sup>věci <sup>27</sup>nepohnutedlné, (v nichž nemožné jest, aby Bůh klamal), měli <sup>28</sup>přepevné potěšení; my, kteříž sme <sup>29</sup>se utekli <sup>30</sup>k obdržení předložené naděje <sup>31</sup>.

19. Kteroužto máme <sup>32</sup>jako kotvu duše i bezpečnou i pevnou a <sup>33</sup>vcházející až do vnitřku <sup>34</sup>za oponu;

20. Kdežto předchůdce <sup>35</sup>pro nás všel, Ježíš, jsa učiněn podle řádu Melchisedechova <sup>36</sup>biskupem <sup>37</sup>na věky.

## KAPITOLA VII.

Kněžství levítské, potom i kněze Melchisedecha, jenž byl figurou Krista Pána, kněze věčného, jadrně vysvětluje 12. a kterak divným způsobem Kristus, pravda, všechny figury převyšoval, radostně vypravuje.

**N**ebo ten Melchisedech byl \*král Šálem<sup>1</sup>, <sup>2</sup>kněz Boha nejvyššího, kterýž vyšel v cestu Abrahamovi, navracujícímu se od pobití králů a <sup>3</sup>dal jemu požehnaní; *Gen. 14, 18.*

2. Kterémužto Abraham i desátek <sup>4</sup>dal ze všeho, kterýž <sup>5</sup>nejprvé vykládá se král spravedlnosti, potom pak i král Šálem, to jest král pokoje;

*cích se spasení. 17) t. aby naděje v srdcích vašich k dokonalému stvrzení přišla. Nebo láska ovoce dobrých skutků nesoucí jest jistým svědectvím vyvolení a tak jistoty naděje. 2 Petr 1, 5. 18) trpělivost. 19) t. život věčný, do kteréhož se předešli svatí dostali. Podob. níž 9, 15. 20) Ř. požehnávejte, požehnmám tobě a rozmnožuje, rozmnožím tebe. 21) Ř. jim konec (jest) ku potvrzení přísaha. 22) Ř. v čemž. 23) rozhojnile, všelikterak. 24) vůle. 25) zaručil sebou samým s přísahou, stvrdil to přísahou. Ř. sprostředčil to. 26) t. zaslíbení a přísahu. 27) neproměnitelné. 28) mocné, převeliké. 29) s chvátáním bě-*

*žeti začali, kteříž sme předběhli, t. jako ti, kteříž v závod běží. 30) držení se; t. k obdržení věčného života, jehož v naději očekáváme. 31) Podobně i jinde naději nazývá se život věčný. Řím. 8, 24. Efez. 1, 18. 32) t. kteráž nás, jako nějaká kotev bárku, v čas bouřky při Bohu zdržuje. 33) pronikající. 34) za zástěru, t. do nebe, kteréž jest stánkem a chrámem vyznamenané. Již tuto zase apoštol navrácí se k vypisování kněžství Kristova, od něhož se byl poodnesl od verše 11. kapitoly 5. 35) pro naši potřebu; t. aby za nás orodoval. 36) viz výš 5, 10. 37) věčným.*

1) t. Jeruzaléma (viz Žalm 76, 3.), což

MELCHISEDECH. a ku pokoji nám slouží. 5. Jakož o Melchisedechovém otci ani o matceř nic se nepíše, jako by jich nikdá neměl: tak Kristus jest zplozen z strany Božství bez matky, z strany pak člověčenství bez otce. 6. Jakož o Melchisedechově smrti, jako by nikdá neumřel, ale věčně úřad svůj konal, nic se v Písmích nenalézá: tak také Kristus v pravdě jest věčným knězem jako ten, jehož obět na věky prospěšná zůstává, v. 3. — II. Rozdíl mezi důstojným kněžstvím Kristovým a mezi kněžstvím levitským, u přirovnání k Kristovu velmi špatným, čehož potvrzuje: *Jedno*: Důstojná osoba Kristova vyznamenána osobou Melchisedechovou, důstojnější: 1. Nad Abrahama, nebo: Abraham Melchisedechovi (níž v. 9.) jakožto nižší vyššímu desátky dal; nad to Abraham od Melchisedecha jakožto menší od většího požehnání přijal. 2. Nad Lévi, nebo: 1. Lévi i s jinými kněžími umřel; ale Melchisedech v té částce, jelikož se o jeho smrti nic nepíše, jest věčně živ. 2. Lévi Melchisedechovi, jako zadnější přednějšímu, desátky dal, ješto sám je od jiného lidu bral a tak slavnější nežli oni byl. *Druhý*: Rozdíl mezi kněžstvím Kristovým a Aronovým ukazuje dostatečnost smrti Kristovy k připravení spasení, že totiž Kristus dokonalé spasení způsobil, ješto kněží levitská toho učiniti nemohli, čehož pojišťuje to: 1. Že tomu kněžství levitskému, jakožto nedostatečnému, Bůh konec učinil a jiné vyzdvihl (tak níž v. 18.), čehož by nikoli neučinil, kdyby ho za nedostatečné nesoudil. 2. Že nový řád při kněžství Kristovu dostatečným nežli při levitském nedostatečným nařídil. 3. Že

3. Bez otce, bez matky, bez <sup>6</sup>rodu; ani počátku dnů ani skonání života nemaje; ale <sup>7</sup>připodobněn jsa Synu Božímu, zůstává knězem <sup>8</sup>věčně.

4. Pohleďtež tedy, <sup>9</sup>kteraký ten byl <sup>10</sup>, jemuž i desátky z kořistí dal Abraham patriarcha.

5. \*A ješto ti, kteříž jsou z synů Lévi <sup>11</sup>kněžství přijímající, příkázání mají desátky bráti od lidu, podlé Zákona, to jest od bratří svých, ačkoli poslych z bedr Abrahamových; *Num. 18, 21.*

6. Tento pak <sup>12</sup>, jehož <sup>13</sup>rod není počten mezi nimi, \*desátky vzal od Abrahama a tomu, kterýž měl zaslíbení, požehnání dal. *Gen. 14, 20.*

7. A jistě beze všeho odporu <sup>14</sup>menší od většího požehnání bere.

8. A tuto desátky berou <sup>15</sup>smrtní lidé; ale tamto ten <sup>16</sup>, o němž se vysvědčuje, že jest živ <sup>17</sup>.

9. A ať tak dím i sám Lévi, kterýž desátky bere, v Abrahamovi desátky dal.

10. Nebo ješto v bedrách otce byl, když vyšel proti němu Melchisedech.

11. A protož <sup>18</sup>byla-liť dokonalost skrze levitské kněžství (nebo za něho vydán jest lidu Zákon), jakáž toho byla potřeba, aby jiný kněz podlé řádu Melchisedechova povstal a nebyl \*podlé řádu Aronova jmenován? *Vjř 5, 10.*

12. A poněvadž jest kněžství <sup>19</sup>přeneseno, musiloť také i Zákona <sup>20</sup>přenesení <sup>21</sup>býti.

však apoštol na to, že jest král pokoje, obrací. Níž v. 2. 2) biskup. 3) dobrořečil jemu. 4) udělil, rozdělil. 5) t. Melchisedech. 6) pokolení, t. o jehož rodu, otci, matce, věku, ani o dokonání života nic se v Písmích svatých neoznamuje, tak jako by bez nich zplozen byl a nikdá neumřel. 7) figurou byv Syna Božího. 8) vždycky. 9) jak znamenitý. Jako by řekl: Jestližeť Melchisedech, figura Kristova, nad Abrahama důstojnější byl; ovšemť jest důstoj-

nější Kristus. 10) t. Melchisedech. 11) kněžský úřad konající. 12) t. Melchisedech. Jako by řekl: Poněvadž levitové toliko desátky berou od svých bratří; ale Melchisedech vzal je i od Abrahama patriarchy, s nímž Bůh smlouvu učinil, tedyť jeho kněžství a tak Kristovo mnohem jest důstojnější nežli Aronovo. 13) rodina. 14) Ř. to, což menšího jest. 15) ti, jenž umírají; t. levitové. 16) t. Melchisedech. 17) t. tak se v Písmích svatých o jeho smrti



ROZDÍL KNĚŽSTVÍ z Judova a ne z Aronova rodu kněze ustanovil, v. 13. 4. Že Leví-  
KRISTOVA OD LÉVÍ. tové práci vedli při tělesných obětech a ceremoniích; ale Kristus  
při věcech duchovních život nepoškrvněný přinášejících. *Třetí:*  
Rozdíl toho obého kněžství před oči naše staví mnohem větší důstojnost a užitečnost smlouvy  
nové, jejíž Kristus Pán i s přísahou učiněn jest prostředníkem a rykojmě, nežli byla oné  
smlouvy staré, a tu souditi sluší: 1. Co jest ta smlouva nová? 2. Čím od první rozdílná?  
*Čtvrté:* Rozdíl mezi tím kněžstvím činí: Věčnost kněžství Kristova, v němž náměstků jako

13. Nebo ten, o kterémž se to praví<sup>22</sup>, jiného jest pokolení<sup>23</sup>,  
z kteréhožto žádný při oltáři v službě nebyl<sup>24</sup>.

14. Zjevné jest zajisté, že z pokolení Judova posel Pán náš,  
o kterémžto pokolení nic z strany kněžství nemluvil Mojžíš<sup>25</sup>.

15. Nýbrž hojněji to ještě zjevné jest i z toho, že povstal jiný  
kněz podlé<sup>26</sup> řádu Melchisedechova;

16. Kterýžto učiněn jest knězem ne podlé Zákona přikázání tě-  
lesného<sup>27</sup>, ale podlé moci<sup>28</sup> života<sup>29</sup> neporušitelného.

17. Nebo svědčí Písmo, řka: \*Ty jsi kněz<sup>30</sup> na věky podlé řádu  
Melchisedechova. *Žalm 110, 4. Vyš 5, 6.*

18. Stalo se zajisté<sup>31</sup> složení onoho předešlého přikázání<sup>32</sup>, proto  
že bylo mdlé a neužitečné<sup>33</sup>.

19. Nebo ničehéhož<sup>34</sup> k dokonalosti nepřivedl Zákon; ale<sup>35</sup> na  
místo jeho uvedena lepší naděje<sup>36</sup>, skrze niž<sup>37</sup> přibližujeme se  
k Bohu.

20. <sup>38</sup>A to i podlé toho, že ne bez přísahy<sup>39</sup> jest uvedena.

21. Nebo onino bez přísahy kněžimi učinění bývali; tento pak  
s přísahou, skrze toho, kterýž řekl k němu: Přisáhl Pán a nebu-  
deť toho litovati: Ty jsi kněz<sup>40</sup> na věky podlé řádu Melchisedechova.

22. <sup>41</sup>Podlé čehož lepší<sup>42</sup> smlouvy<sup>43</sup> prostředníkem učiněn jest  
Ježíš.

23. A také onino<sup>44</sup> mnozí bývali kněží, proto že smrt bránila  
jim vždycky trvati;

*mlčí, jako by ještě živ byl. 18) dalo-liť se  
posvěcení (lidu); t. jestližeť sme skrze levít-  
ské kněžství k dokonalému posvěcení a spa-  
sení mohli přijíti, nebylatě toho žádná po-  
třeba, aby jiný kněz vyzdvižen byl. 19) změ-  
něno, proměněno; t. z rodu Lévi na rod  
Judův obráceno a tak levitskému kněžství ko-  
nec učiněno a jiné nařizeno. 20) t. o řízení  
kněží vydaného a málo vyš (v. 11.) řádem  
Aronovým nazvaného. 21) t. složení, změnění  
a zavržení. Níž v. 18. 22) t. což jest v žalmu  
110, 4. položeno a nahoře vyš v. 11. přive-  
dono. 23) t. z Judova a ne z Aronova. 24)  
oltáři nesloužil neb nepřisluhoval; t. služeb  
těch a ceremonií zákonních neb kněžství le-  
vitského nekonal. 25) t. nic toho konati, což  
kněžstvu levitskému konati náleželo, nepřiká-  
zal a na kněžství ho nezřídil. 26) Ř. podo-  
benství. Čímž se vysvětluje to, co se míní  
tím slovem: „řád“, že totiž způsob aneb po-  
dobnost v mnohých věcech mezi Kristem a  
Melchisedechem. 27) t. v zevnitřních neb tě-*

*lesných ceremoniích a obětech záležejícího a  
jinde literou nazvaného. Řím. 2, 29. 28) t.  
podlé evanjelium svatého, život věčím daru-  
jícího. Jako by řekl: V Kristu a jeho kněžství  
nic není a nevází, což jest zevnitřního, pomí-  
jejícího; ale všecko jest duchovní a věčné,  
chrást, oltář, posvěcení, pomazání, ospravedl-  
nění i život věčný. 29) nesmrtného. 30)  
věčný. 31) vyzdvižení; t. doptali sme se lep-  
šího doufání v jiném než v Zákoně. 32) t.  
řádu neb kněžství levitského, v Zákoně vymě-  
řeného. 33) t. ku posvěcení a spasení lidu.  
Níž v. 19. 34) neposvětil. 35) Ř. nad uve-  
dení. 36) t. kněžství Kristovo; neb Kristus  
kněz nás posvěcuje, kterýž vyvolené Boží v jisté  
naději věčného života ustavuje. 37) t. skrze  
kteréžto kněžství neb orodování Kristovo. 38)  
a to jelikož ne bez přísahy. 39) že ne bez  
přísahy za kněze jest Kristus zřízen. 40)  
věčný. 41) tím tak velmi. 42) t. z strany  
toho, že všecko, což bylo o Kristu slibováno,  
již jest splněno, mnohem světleji nežli za Zá-*

**KRISTUS BISKUP VĚČNÝ.** levitští kněží nepotřebuje. *Páté:* Svatost a nevinnost Kristova, kteréž onino kněží sami z sebe neměli, ale i za své hříchy obětovati musili, v. 26. *Šesté:* Zvýšení Krista nad nebesa, čehož nikdá oni kněží nedošli. *Sedmé:* Vzácnost a dokonalost oběti Kristovy, že t. sebe a ne nějaká hovádka obětoval a tím jedním obětováním dosti učinil. *Osmé:* Věčné synovství Kristovo, že totiž on jest Bůh; ale oni kněží byli pouzí a nestateční lidé.

*Důvodové opět mocní toho, že Kristovo kněžství jest důstojnější a užitečnější nežli kněžství levitské,* nebo: 1. Kristus jest králem nebe i země; Levitové pak nebyli. 2. Kristus v svatyni nebeské úřad koná (tak níž v. 4.), ale oni jej konali na zemi. 3. Kristus v stánku těla svého k nerozdílnosti věčně s Božstvím spojeného úřad konal; oni pak v stánku pomíjejícím. 4. Oni hovádka obětovali; ale on tělo své, kteréž proto přijal, aby co obětovati

24. Ale tento<sup>45</sup>, poněvadž zůstává na věky,<sup>46</sup> věčné má kněžství.

25. A protož i<sup>47</sup> dokonale spasiti může ty, kteříž přistupují skrze něho k Bohu, vždycky jsa živ<sup>48</sup> k orodování za ně.

26. Takovéhož zajisté nám<sup>49</sup> slušelo míti biskupa, svatého, nevinného, nepoškrvněného, odděleného od hříšníků a jenž by vyšší nad nebesa učiněn byl<sup>50</sup>;

27. Kterýž by nepotřeboval na každý den, \*jako onino<sup>51</sup> kněží, nejprv za své vlastní hříchy oběti obětovati, potom za hříchy lidu; nebo učinil to jednou<sup>52</sup>, samého sebe obětovav. *Lev. 9, 7. Item 16, 6. Výš 5, 3.*

28. Zákon zajisté lidi mající<sup>53</sup> nedostatky ustavoval za biskupy; ale slovo<sup>54</sup> přísežné, kteréž se stalo po Zákonu, ustanovilo Syna<sup>55</sup> dokonalého na věky.

### KAPITOLA VIII.

Kristus Pán, nové smlouvy milostivé předústojný prostředník, staré smlouvy prostředníky i služebníky všecky (jenž k němu přirovnání nebyli než stín pravdy) nepravivedlně převyšuje.

**A**le 'summa toho mluvení tato jest, že takového máme<sup>2</sup> biskupa, kterýž \*se posadil na pravici trůnu velebnosti<sup>3</sup> v nebesích; *Mar. 16, 19.*

2. Služebník jsa svatyně<sup>4</sup> a pravého toho stánku<sup>5</sup>, kterýž Pán vzdělal a ne člověk<sup>6</sup>.

3. Všeliký zajisté biskup k obětování darů a obětí bývá ustanoven, a protož potřebí bylo, aby i tento měl, co by obětoval.

4. Nebo kdyby byl na zemi, aniž by knězem byl<sup>7</sup>, když by zůstávali ti kněží, jenž obětují dary podlé Zákona;

kona starého v známost uvedeno a hojnějšími Božími sliby opatřeno. Níž 8, 6. 43) smlowce, rukojmě. 44) t. kněží z levitského rodu pošli. 45) t. Kristus. 46) nepominutedlné. 47) všelijak, jistotně. 48) aby orodoval za ně. 49) potřebí bylo. 50) t. kterýž by v nebi nejvyšší cíl a slavou královskou zvýšení došel. Efez. 4, 10. 51) biskupí. 52) t. tak dokonale, aby nikdá více nebylo potřebí té oběti obětovati. Níž 9, 25. 26. Item 10, 12. atd. 53) k. mldoby. 54) přísahy. 55) posvěceného toho, kterýž jest dokonalý.

1) vrch; t. tato jest věc nejhlavnější a nej-přednější, o níž činiti máme. 2) kněze; t.

Krista Ježíše. 3) t. nejvyšší moci a důstojnosti královské v nebi došel. Viz Řím. 8, 34. 4) t. orodovník jsa v nebi za nás. Podobně níž 9, 12. 5) t. kterýž se pravdou býti ukázal onoho stánku figurného. Podob. Jan 1, 17. Tím pak stánkem míní se tělo Pána Ježíše Krista, v němžto jako v nějakém chrámě a stánku plnost Božství přebývá. Podobně níž 9, 11. Jan 2, 21. 6) t. tělo Kristovo ne lidským ale Duchu Božím působením jest s Božstvím spojeno (níž 10, 5.), posvěceno a k obětování za nás připraveno a podlé toho hned dále oběti nazváno. Níž v. 3. Nebo jelikož v něm Božství přebývá, slouiti může stánkem;

SMLOUVA měl. 5. Oni figury měli; ale on pravdou těch figur se býti ukázal. 6. Oni staré smlouvy služebníci byli; ale on jest prostředníkem nové smlouvy, a tu souditi náleží: 1: Co jest nová smlouva? Evanjelium svaté neb smíření Boha s lidmi. 2: Kdy učiněná neb obnovená? Po Kristovu narození. 3: Od koho? Od Boha. 4: S kým neb komu? Pravému Izraelovi duchovnímu. 5: Čím od staré rozdílná? Mnohými věcmi. 6: Za jakými příčinami jest obnovena? Za příčinou lidské zpoury. 7: S jakým vyvolených Božích užitek jest učiněna? S velikým, neboť Bůh: 1. Vůli a srdce jejich k konání vůle své svaté v Zákoně oznámené způsobná ničí a jako na srdci jejich Zákon píše. 2. Za Pána a Otce milostivého jim se dává. 3. Hojnějším světlem nežli za za Zákona starého je osvěcuje, v. 11. 4. Hříchy jim na věky odpouští, v. 12.

5. \*Sloužíce<sup>8</sup> podobenství a stínu nebeských věcí<sup>9</sup>, jakož Mojžíšovi od Boha řečeno bylo, když dokonávati měl stánek: † Hledíš, prý, aby udělal všecko<sup>10</sup> ku podobenství, kteréžť jest ukázáno na této hoře<sup>11</sup>.

\*Kol. 2, 17. †Exod. 25, 40. Skut. 7, 44.

6. Nyní pak tento náš biskup tím důstojnějšího došel<sup>12</sup> úřadu, čímž i lepší smlouvy \*prostředníkem jest, kterážto lepšími zaslíbeními<sup>13</sup> jest utvrzena.

Níž 9, 15.

7. Nebo kdyby ona první byla<sup>14</sup> bez ouhony, nebylo by hledáno místa druhé.

8. Nebo obviňuje<sup>15</sup> Židy, dí: \*Aj dnové jdou, praví Pán, v nichž vejdu s domem Izraelským a s domem Judským v smlouvu novou;

Jer. 31, 31.

9. Ne podlé smlouvy té<sup>16</sup>, kterouž sem učinil s otci jejich v ten den, když sem je<sup>17</sup> vzal za ruku jejich, abych je vyvedl z země Egyptské; nebo oni nezůstali v té smlouvě mé, a já<sup>18</sup> opustil sem je, praví Pán.

10. \*Protož tatof jest smlouva, v kterouž vejdu s domem Izraelským po těch dnech, praví Pán: Dám zákony své<sup>19</sup> v mysl jejich a na srdcích jejich napíši je, † a budu jejich Bohem a oni budou mým lidem.

\*Jer. 31, 31. Ezech. 11, 19. Řím. 11, 27. Níž 10, 16. †Zach. 8, 8. 2 Kor. 6, 16. Zjev. 21, 3.

11. A nebudouť učiti jedenkaždý bližního svého a jedenkaždý bratra svého, říkajíce: Poznej Pána; proto že mne všickni<sup>20</sup> znáti budou od nejmenšího z nich až do největšího z nich.

12. Nebo milostiv budu<sup>21</sup> nepravostem jejich, a na hříchy jejich ani na nepravosti jejich nikoli nezpomenu více.

13. A kdyžť praví o nové<sup>22</sup>, tedy pokládá první za<sup>23</sup> vetchou; což pak větší a<sup>24</sup> schází, blízké jest<sup>25</sup> zahynutí.

jelikož pak jest na kříži obětováno, oběti býti může nazváno. 7) t. proto, že služebníci k kněžství levítskému, kteréž na zemi konáno bylo, z rodu Aronova a ne Judova bráni bývali a věčně živi netrvali, ano brž i proto, že kněžství levítské již k svému cíli došlo a konec svůj vzalo. 8) figuře. 9) t. ceremoniím, kteréž nebeské a duchovní věci vyznamenávaly neb figurovaly. 10) ku příkladu, na ten mustr, na tu formu. 11) t. Sinai, nebo vyznamenávající. 12) služebnosti. 13) t. těmi, z nichž se ne jedna hned níže vyčítají. Níž v. 10,

11. 12. 14) bez nedostatku, t. ne z strany své, ale z strany nestatečných a mdlých lidí, jimž Bůh k vykonávání vůle své svaté pomoc činí skrze smlouvu novou, od apoštola (2 Kor. 3, 6.) jinde duchem pro to dílo, kteréž Duch svatý působí, nazvanou. Podobně Řím. 8, 3. 15) Ř. je. 16) t. ne takovou smlouvu ale rozdílnou s vámi učiním. Ta pak rozdílnost v čem záleží, viz Deut. 5, 3. Jer. 31, 33. 17) ujal. 18) pohrdl sem jimi, zpusťil sem je z své péče. Viz Jer. 31, 32. 19) viz Jer. 31, 33. 20) t. vyvolení. Podob. Jan 6, 45. 21) přestoupením, vyvinu-

STÁNEK. 1. *Vypsání od apoštola věci a služeb některých figurálních*, a tu ukazuje: 1. Které ty věci figurální byly? 2. Dvě místa, v nichž složeny a konány bývaly, a tu se vypravuje, co v svatyni obecné a co v svatyni svatých bývalo. 3. Ve dvojím rozdíle osoby, kteréž ty služby konávaly, totiž: 1: Kněží, kteříž každého dne do svatyně obecné neb do stánku konati služeb chodívali. 2: Nejvyššího biskupa, o němž vypisuje: Kde ty služby konával? V svatyni svatých. Kdy? Jednou v rok. Jak? Se krví hovádek. Proč? Na svědectví svých i lidu Božího hříchů shlazení. 4. Mdlobu a nedostatečnost k spasení těch

## KAPITOLA IX.

Rozkošné rozložení a jako rozvinutí figury stánku 3. i těch věcí, jenž v něm byly, učiniv apoštol, II. vypravuje, kterak Kristus Pán, nejvyšší sám jediný biskup, a do jaké všel svatyně jedinou, kdy a s jakou obětí 15. i co nám tím zjednal.

**M**ělat pak i první ona smlouva <sup>1</sup>nařízené služby a svatyni světskou<sup>2</sup>.

2. \*Nebo udělán byl stánek první<sup>3</sup>, v kterémž byl svícen † a stůl <sup>4</sup>a posvátní chlebové a ten sloul svatyně. \*Exod. 26, 1. †Exod. 35, 13.

3. Za druhou pak oponou<sup>5</sup> byl stánek, kterýž sloul svatyně svatých;

4. Zlatou maje kadidlnici<sup>6</sup> \* a<sup>7</sup> archu smlouvy všudy obloženou zlatem, <sup>8</sup>kdežto bylo \*\* věderce zlaté, mající v sobě<sup>9</sup> mannu, † a hůl Aronova, kteráž byla zkvetla, †† a dsky <sup>10</sup>Zákona.

\*Exod. 25, 10. \*\*Exod. 16, 33. †Num. 17, 10. ††Deut. 10, 1. 3 Král. 8, 9. 2 Par. 5, 10.

5. Nad <sup>11</sup>archou pak cherubínové <sup>12</sup>slávy, zastěňující<sup>13</sup> <sup>14</sup>slitovnici, o kterýchžto věcech není potřebí nyní vypravovati o jedné-každé obzvláště.

6. To pak když tak jest zřízeno, do prvního stánku <sup>15</sup><sup>16</sup> vždycky veházejí kněží, služby vykonávající;

7. \*Do druhého<sup>17</sup> pak jedinou v rok sám biskup, ne bez krve, kterouž obětuje † sám za sebe i za lidské <sup>18</sup>nevědomosti.

\*Exod. 30, 10. †Vjš 7, 27.

tím. 22) t. smlouvě. 23) sešlou. 24) staré býti počíná, stará se. 25) zmizení.

1) jisté nařízení a pořádek při náboženství. Ř. spravedlnosti neb ustanovení, služby; t. ty věci figurální a ceremonie, nž v verši pátém i dále vypsáné. 2) t. tělesnou, zevnitřní, zemskou neb z věcí světských a pomíjejících vzdělanou. Exod. 25, 8. 3) t. částka toho stánku, svatyni řečeného. Vjš v. 1. Nemát pak rozumno býti tak, že by dva stánkové bývali, ale toliko jediný; oponou však na tré, t. na síň, na svatyni a svatyni svatých, rozdělený neb přehražený. O síni pak apoštol zmínky nečiní, proto že k jeho předsevzetí nic neslouží. Nýbrž z strany jmenování svatyně kněžské a svatyně svatých toho rozdílu v dalších slovích apoštol nešetří; ale první částku stánku prostě nazývá stánkem, druhou pak částku prostě jmenuje svatyní. 4) Ř. předložení chlebů. Viz Mat. 12, 4. 5) za oponou pak byl druhý stánek aneb druhá částka stánku, svatyni svatých nazvaná. Neboť

ne dvě ale jediná toliko opona byla. Tu pak oponu jedinou nazývá apoštol oponou druhou u přirovnání toho zastření, jímž dvěře stánku, totiž u svatyně, zavěšeny byly. Exod. 26, 36. Ano i proto, že za prvním stánkem, jenž sloul svatyně, ta opona při svatyni svatých byla a ji od svatyně oddělovala. Exod. 26, 33. 6) t. oltář k kadění udělaný. Exod. 30, 1. atd. Ten pak oltář byl před oponou (Exod. 30, 6.), ale archa za oponou. 7) truhličku, skříní. 8) Ř. v němž, t. v stánku tom, jenž svatyně svatých sloul. Neb: v nížto, t. v arše. 9) t. nedaleko od sebe. Neboť v arše samy toliko dsky Zákona byly; věderce pak a hůl Aronova před archou. Exod. 16, 33. Num. 17, 10. 3 Král. 8, 9. 2 Par. 5, 10. 10) smlouvy. 11) Ř. ní. 12) slavní, silkovci, t. mezi nimiž Bůh slávu svou, dávaje odpověď lidu, zjevovati ráčil. Exod. 25, 22. Num. 7, 89. 13) t. křídly svými. 14) modlitebnici. 15) t. do přední jeho částky aneb předního pokoje svatyni nazvaného. 16) kdykoli. 17) t. do dalšího po-

KRISTOVO věci figurých, nebo: 1: Nebeské svatyně nám otevřítí nemohly. 2: Svědomí lidských neočišťovaly, jakož toho obého svědectvím jest: 1. Opona, která svatyni svatých, nebo vyznamenávající, zastírala a tam vjítí nedopouštěla, v. 8. 2. Cíl těch figur, že ne k očistění hříchů ale k vyznamenání Spasitele ustaveny byly, v. 9. 3. Vlastnost neb dílo jejich, že k tělu a ne k srdci se vztahovaly. 4. Nestálost jejich, že jen do Krista toliko trvati měly. — II. Rozdíl mezi biskupem levitským a Kristem, pravdou těch figur, nebo: 1. Onen biskup byl služebníkem věci tělesných; ale Kristus jest biskup věci duchovních. 2. Onen biskup úřad svůj konal v stánku rukou lidskou udělaném; ale Kristus v stánku těla svého ne lidským ale Duchu svatého řízením v životě panny způsobeného. 3. Onen biskup obětoval krev cizí; ale Kristus svou vlastní. 4. Onen biskup vcházel do svatyně zemské; ale Kristus všel do svatyně nebeské. 5. Onen biskup vcházel každého roku do svatyně; ale Kristus jednou všel do nebe. 6. Onen biskup vykoupení neb mír na čas trvajícím působil; ale Kristus věčného míru a pokoje dobyl.

8. Čímž Duch svatý ukazuje to, že ještě nebyla <sup>19</sup> zjevena cesta k svatyni <sup>20</sup>, dokudž první stánek trval <sup>21</sup>;

9. Kterýž byl <sup>22</sup> podobenstvím na ten tehdejší čas, v němžto darové a oběti <sup>23</sup> se obětují, kteréž nemohou <sup>24</sup> dokonalého v svědomí učiniti toho, <sup>25</sup> jenž obětuje,

10. Toliko v pokrmích a v nápojích a v rozličných umýváních a <sup>26</sup> ospravedlňováních <sup>27</sup> tělesných, až do času napravení <sup>28</sup>, záležících.

5. *5. Čeděle* 11. Ale Kristus <sup>29</sup> přišel, biskup budoucího dobrého <sup>30</sup>, skrze větší a dokonalejší stánek <sup>31</sup>, ne rukou udělaný <sup>32</sup>, to jest, ne tohoto stavení <sup>33</sup>;

*v postě,  
juak  
smitná.*

12. Ani skrze krev kozlů <sup>34</sup> a telat, \*ale skrze svou vlastní krev <sup>35</sup>, všel jednou do svatyně <sup>36</sup>, věčné vykoupení <sup>37</sup> nalezl.

*Skut. 20, 28. Níž 10, 12.*

*Koje neb do druhé částky stánku, to jest do svatyně svatých. 18) poblouzení. 19) tak patrná. 20) t. do nebe. 21) vidí se, že tuto míní celý stánek se vším jeho příslušenstvím, jindě než v. 2. 5. Nazývá pak prvním u přirovnání druhého stánku, to jest těla Kristova, prvním stánkem vyznamenaného a posléze nežli onen první stánek vzdělaného; ač může i o první částce stánku vzato býti. 22) figurou. 23) obětovány byly. 24) posvětití v svědomí, t. svatého, čistého a Pánu Bohu milého učiniti. 25) kterýž (tak Bohu) slouží. Ř. cítele neb sloužícího. 26) v obyčejích, ustanoveních, ceremoniích. 27) Ř. těla; t. kteréžto ceremonie tělesné byly a z strany přirození svého moc svou při těle toliko provádily, zevnitřně očisťovaly (níž v. 13.) a ku prospěchu duše samy z sebe nikoli dostatečné nebyly. Nebo užitek jimi vyznamenaný na samém jediném Kristu, kterýž přijíti měl, a na jeho kněžství záležel. Odkudž zřetelně jest, že jakož starým svátostem tak i nyní novým, ačkoli důstojnějším, žádná jiná moc bez modlářství nemůže přivlastněna býti než ta, aby těch věcí, pro něž nařizeny sou, myslem naším skrze zevnitřní smysly vedlé slov nařízení Páně a vedlé příslušné podobnosti znamení s věcí vyznamenanou, je vyznamenávající, ukazovaly, jich poskyťaly a svědčily. Což potom Duchu svatého mocí, kteráž jeho samého vlastní jest a žádnému s ním zároveň*

ani andělům, merci-li jiným bezdušným věcem, přivlastněna býti nemůže, v srdcích věřících zapečetěno a stvrzeno bývá. 28) t. kteréž do Kristova příchodu a skrze něho figur naplnění a jich jako mdlých k dobytí života věčného napravení trvati měly. 29) přistupuje. 30) t. hříchů odpuštění a života věčného, což vše za času Levitů budoucí bylo, podlé toho, že budoucně skrze Krista způsobeno býti mělo, anobř nyní v té částce jest budoucí, že se v budoucím životě k dokonalému požívání chová. Kolos. 3, 4. Podobně níž 10, 1. Kol. 2, 17. 31) t. skrze své vlastní tělo, kteréž mnohem důstojnější nežli onen figurý stánek bylo. Nebo jakož zákonní biskup do prvního neb předního stánku nejprv musil vcházetí a tu zápal polože, dále do svatyně svatých jíti: tak podobně Kristus musil (ať se tak dí) v stánek přirození lidského vjítí, s ním se k nerozdílnosti věčné spojení a potom vykonaje sobě svěřené poselství, do nebe, oponou svatyni svatých vyznamenaného, slavně se odebrati. Podobně níž tělo Kristovo nazváno jest oponou, proto že opona byla jeho figurou. Níž 10, 20. 32) viz výš 8, 2. 33) t. ne takový tělesný a nestálý, jakýž byl onen stánek; ale u přirovnání onoho duchovní věčný a k přirození spasení dostatečný. Neboť tu apoštol neukazuje toho, jako by Kristovo tělo právě lidské a našim tělům ve všem kromě hříchů

## IX.

## K ŽIDŮM.

KRISTOVA MOC. 7. Onen biskup krví cizí těl toliko posvěcoval; ale Kristus svou krví posvěcuje duše i těla, pročez apoštol obět jeho zveličuje, předkládáje to: 1: Kdo jest ten, jenž se obětoval? Bůh věčný. 2: Jaký? Hříchy nepoškrvněný. 3: Co tou obětí svou způsobil? Hříchy naše shladil a ještě v oudech našich umrtvuje; k sloužení Bohu nás obživil. — III. Příčiny, pro něž Kristus Pán smrt podstoupil: 1. Aby potvrdil smlouvy nové mezi Bohem a jeho vyvolenými stal. 2. Aby všechny figury naplnil, své pak vyvolené očistil a posvětil, při čemž apoštol ty některé věci figurně připomíná, a že to muselo býti, aby se pravdou jejich Kristus ukázal, pěkně to ukazuje. — IV. Obnovení

13. \*Nebo jestližef krev býků a kozlů a popel jalovice pokropující poškrvněných, posvěcuje k očištění těla<sup>38</sup>; *Num. 19, 4.*

14. \*Čím více krev Kristova, kterýž skrze Ducha věčného<sup>39</sup> samého sebe obětoval nepoškrvněného<sup>40</sup> Bohu, očistí svědomí vaše od skutků mrtvých<sup>41</sup> k sloužení † Bohu živému<sup>42</sup>? *\*1 Jan 1, 7. Zjev. 1, 5. †Luk. 1, 75. Řím. 6, 13.*

15. A pro tu příčinu nové smlouvy prostředník jest, aby, když by smrt mezi to vkročila, k vyplacení přestoupení těch, kteráž byla za první<sup>43</sup> smlouvy, zaslíbení věčného dědictví přijali<sup>44</sup> ti, jenž sou povoláni.

16. Nebo kdež se děje kšaft, potřebí jest, aby k tomu smrt přikročila<sup>45</sup> toho, kdož činí kšaft.

17. \*Kšaft zajisté těch, kteříž zemřeli, stálý jest, poněvadž ještě nemá moci, dokudž živ jest ten, jenž kšaft činil. *Gal. 3, 15.*

18. Protož ani první onen<sup>46</sup> kšaft bez krve nebyl posvěcován<sup>47</sup>.

19. Nebo když Mojžíš všecka přikázání podlé Zákona<sup>48</sup> všemu lidu<sup>49</sup> předložil, vzav krev telat a kozlů s vodou a s vlnou<sup>50</sup> červenou a s izopem, tak spolu i knihy<sup>51</sup> i všeho lidu pokropil,

20. Řka: \*Tatof jest krev<sup>52</sup> Zákona, kterýž vám Bůh vydal. *Exod. 24, 8.*

21. Ano i stánku i všech nádob<sup>53</sup> k službě náležitých rovně též krví pokropil.

22. A téměř všecko podlé Zákona krví očišťováno bývá, a bez krve vylití nebyvá odpuštění<sup>54</sup>.

(výš 4, 15.), podobné nebylo; ale toliko pravdu s figurou, to jest tělo Kristovo s stánkem figurným, srovnává. Avšak může i tak řečeno býti, že tělo Kristovo není zdejšího stavení, jelikož v hříších jako my lidé není počato, ani narozeno. Výš 7, 26. 34) t. jako biskup zákonní, kterýž nejprve za své hříchy volka a potom za hříchy lidu kozla obětoval; krev pak z toho oběho do svatyně svatých vnášel. Lev. 16, 6. atd. 35) t. na kříži vylitou. 36) t. do nebe. Níž v. 24. 37) způsobil. 38) t. k očištění zevnitřnímu neb posvátnému a jakž svátost očišťovati aneb raději v Kristu očištěným očištění osvědčovati může. Jako by řekl: Když svátost, ne sama však z sebe, ale mocí Kristovou očišťuje: ovšem to pravda její, Kristus Ježíš, činí. Výš při verši 10. 39) t. působením jeho Božství věčného s lidským přirozením spojeného a Kristova těla posvěčujícího (Řím. 1, 4.), ano i pod tím břemenem hříchů a pomst Božích,

kteřez na sebe přejal, velice jeho posilujícího. A tak ukazuje se, že moc, platnost a užitečnost krve Kristovy záleží: 1. Na Božství jeho, jenž jest Duch věčný. 2. Na jeho svatém a nepoškrvněném člověčenství. 40) t. své tělo hříchy nepoškrvněné. Podob. Gal. 1, 4. 1 Petr 1, 19. 41) t. od hříchů, kteříž od lidí smrti podmaněných páchání bývají a smrti věčné zasluhují. Viz výš 6, 1. 42) viz 2 Kor. 3, 3. 43) Zákona. 44) t. dědictví života věčného, jim zaslíbeného. Podob. výš 6, 12. 45) musí k tomu přistoupiti smrti toho, kterýž činí kšaft neb kšaftovníka. 46) smlouva. 47) t. stvoren a za svatý vystaven. 48) podlé Božího poručení; aneb podlé Zákona tolikéž se mtní, jako by řekl, že Mojžíš mluvil o způsobu a případnostech smlouvy staré. 49) Ř. vypravil. 50) šarlatové barvy aneb brunátnou. 51) t. smlouvy Boží na oltáři ležící, z níž před lidem četl Mojžíš. Exod. 24, 7. 52)

OBĚT opět rozdíl mezi biskupy levítskými a Kristem, svrchovaným biskupem, že t.: 1. Oni do svatyně rukami lidskými udělané vcházeli; ale on všel do nebe. KRISTOVA. 2. Oni před archou se postavovali; ale Kristus před Otcem se postavuje. 3. Oni obětovali krev hovádí; ale on lidskou, t. svou vlastní. 4. Oni každého roku obětovali; ale on jediným obětováním dosti učinil, již více neumře, čehož svědkem jest: 1: Sama pravda, že t. ne několikrát od počátku světa, ale jednou umřel, v. 26. 2: Všechných lidí zvláštní zkoušení, že každý ne více než jednou umírá. 3: Cíl jeho budoucího příchodu na svět, že nepřijde hříchů shlazovati ale nekajících trestati; svých pak vyvolených a krví jeho očištěných věčným životem darovati.

I. *Dva nepřemožená důvodová, kříž napřed oznámené nestatečnosti obětí zákonních a dostatečnosti obětí Kristovy potvrzují: První důvod jest ten, že obětí zákonních svědomi od*

23. Protož potřebí bylo, aby věci nebeských příkladově<sup>55</sup> těmi věcmi očišťováni byli; nebeské pak věci lepšími oběťmi nežli jsou ty<sup>56</sup>.

24. Neboť nevšel Kristus do svatyně rukou udělané, kteráž by nesla<sup>57</sup> figuru pravé svatyně; ale v samo nebe, aby nyní<sup>58</sup> přítomný byl tváří Boží za nás.

25. Ne aby častokrát obětoval sebe samého, jako biskup vcházel do svatyně každý rok se krví cizí;

26. (Sic jinak byl by musil častokrát trpěti od<sup>59</sup> počátku světa); ale nyní jednou při skonání věků na shlazení hřícha skrze obětování sebe samého zjeven jest.

27. A jakož uloženo lidem jednou umřítí<sup>60</sup> a potom bude soud:

28. \*Tak i Kristus jednou jest obětován<sup>61</sup> k shlazení mnohých lidí hříchů<sup>62</sup>; po druhé bez hříchu<sup>63</sup> ukáže se těm, kteříž ho čekají k spasení.

1 Petr 3, 18.

## KAPITOLA X.

Nedostatečnost starého Zákona, 5. dostatečnost pak převýšenou Krista Pána ukázav apoštol, 19. k opravdovému se Pána přidržení 24. a v svatosti života prospívání, velmi pilně i hrozných dotýkaje věcí, napomíná.

**Z**

ákon zajisté \*maje stín budoucího dobrého<sup>1</sup> a ne<sup>2</sup> sám obraz

smlouvy, kšaftu; t. tato krev utvrzuje smlouvu Zákona. 53) posvátných. 54) t. jakož bez vylití krve hovádek služebně neb posvátně odpuštění hříchů se nedálo: tak také bez vylití krve Kristovy shlazení hříchů našich státi se nemohlo. 55) t. figury. 56) Jako by řekl: Musí podobnost býti mezi věcmi posvěcenými a posvěcujícími. Vých 2, 11. A protož když za Zákona starého věci figurné byly tělesné, zevnitřní a hmotné, i stánek i kniha i nádoby i obět atd.: tedy také zevnitřními a hmotnými věcmi, t. krví hovádek, vodou, vlnou a izopem posvěcovány býti musily: ale poněvadž v Kristu všecko jest duchovní neb nebeské (2 Kor. 5, 17.), stánek, obět i život věčný: tedyť těmi věcmi nebeskými, to jest obětí Kristovou, posvěcovány býti mají. 57) podobnosti, kteráž by měla podobu neb podobnost pravé (svatyně.) 58) Ř. ukazoval se. 59) založení. 60) t. jakož lidé podlé způsobu svého již po pádu

dědičného toliko jednou a ne více umírají: tak také Kristus, Bůh a člověk pravý, jednou toliko sebe u vši sladkosti obětoval. A protož nesluší na jeho jiné se obětování očekávati, ale náležá obětí jeho vděčně užívati. Nicť pak tu apoštol neodpírá ani tomu, že někteří jako Lazar a jiní vzkříšení byvše, musili bezpochyby po druhé umřítí; ani tomu, že někteří živí mají dnem soudným zastížení býti. 1 Kor. 15, 51. 1 Tes. 4, 15. 17. Neboť tu apoštol ne o tom píše, co se způsobem zázračným ale přirozeným při lidech děje. K tomu pak nebyl úmysl jeho toho vypisovati, zemrou-li všickni lidé, čili nezemrou, ale to ukázati, že jakož lidé byť pak všickni zemřeli, nemohou než jednou zemřítí: tak také že Kristus neměl než jednou smrti podniknouti. A nad to, kteříž živí dnem soudným zachváćeni budou, tedy místo smrti pojednou proměnu přijmou. 61) k vnesení, t. na kříž. 1 Petr 2, 24. 62) t. všechněch

ZÁKON STARÝ  
NEDOSTATEČNÝ.

hříchů očistiti nemohly, čehož jest svědectvím: 1. Vlastnost jejich přirozená, že t. figurou toliko budoucího v Kristu očištění byly, samy pak jeho nedávaly. 2. Časté jich opětování, čehož by nebylo potřebí činiti, kdyby skrze ně jednou stalo se hříchů shlazení. 3. Davních hříchů ode všeho lidu každého roku podlé Božího rozkazu ku paměti přivozování i k nim se přiznávání. 4. Hmotnost těch obětí, že t. byvše tělesné, k srdci, kdež jest kořen hřícha, pronikati nemohly. Druhý důvod jest ten, že Kristova obětí hříchů shlazuje, čehož svědkem jest: 1. Řeč samého Krista v žalmu položená, a tu apoštol: Text žalmu toho připomíná; ten žalm roz-bírá, předkládáje to: 1: K komu se vztahuje? Že k Kristu, skrze vtělení na svět přišlému. 2: Co se v něm zavírá? O obětech zákonních, že Bůh na nich přestati nechtěl; o Kristu, t: 1. Že jest k obětování se za nás rádně od Boha povolán neb připraven. 2. Dokonale Otec nebeského byl poslušen. 3. Svým dokonalým poslušenstvím hříchů shladil, jakž apoštol to jeho dobrodiní zveličuje ukazováním toho: Že oni kněží, mnozí byvše, toho způsobiti nemohli; ale on, jsa jediný, sám to vykonal. Oni každý den obětovali; ale on jedním obě-

těch věcí, jednostejnými obětmi, kteréž po všecka léta obětují, nikdy nemůž přístupujících dokonalých<sup>3</sup> učiniti. Kol. 2, 17.

2. Sic jinak zdaliž by již nepřestaly obětovány býti? proto že by již neměli žádného svědomí<sup>4</sup> z hříchu ti, jenž obětují, jsouce jednou očištění;

3. Ale při těch obětech připomínání hříchů děje se<sup>5</sup> každého roku.

4. Neboť možné není, aby krev býků a kozlů shladila hříchů.

5. Protož vcházeje na svět<sup>6</sup>, dí: <sup>7</sup>Oběti\* a daru nechtěl si<sup>8</sup>; ale tělo si mi způsobil<sup>9</sup>. Žalm 40, 7.

6. Zápalných obětí<sup>10</sup> ani obětí za hřích si neoblíbil;

7. Tehdy řekl sem: Aj jduť (<sup>11</sup>jakož v knihách psáno jest o mně<sup>12</sup>), abych činil, ó Bože, vůli tvou.

8. Pověděv napřed, že oběti a daru a zápalu i obětí za hřích (kteréž se podlé Zákona obětují), nechtěl si, aniž si oblíbil;

9. Tehdy řekl: Aj jduť, abych činil, ó Bože, vůli tvou. <sup>13</sup>Ruší první, aby druhé ustanovil<sup>14</sup>.

10. V kteréžto vůli<sup>15</sup> posvěcení sme skrze obětování těla Ježíše Krista jednou.

11. A všeliký zajisté kněz přistojí, <sup>16</sup>na každý den <sup>17</sup>službu ko-

vyvolených. Podob. Mat. 26, 28. 63) t. bez obětí za hříchů. Podobně jinde apoštol obětí Krista Ježíše za hříchů naše obětovanou nazývá hříchem. 2 Kor. 5, 21. Odkudž rozumí se, když praví svatý Pavel o Kristu: „Po druhé ukáže se bez hříchu,“ žeť nemá rozumíno býti, jako by se z strany své prvé ukázal hříšný. Nebo ačkoli se ukázal s hříchů, avšak s našimi na sebe uvalenými, Izai. 53, 6.; sám pak v sobě vždycky čistý (výš 7, 26.), zůstal a zůstává.

1) viz výš 9, 11. 2) pravý, vlastní, živý, t. ne samu pravdu, ale figuru. 3) posvětili. 4) t. bázně pomsty Boží. 5) t. netoliko nedávno ale kdykoli i od předků stalých. Lev. 16, 11. Ačkoli pak i my křesťané ještě své předešlé hříchů k výstraze a ku ponižení svému máme připomínati i za ně se stydět (Rím. 6, 21.), však jest mezi lidem starým a námi v tom rozdíl, že oni při takovém připomínání hříchu vždycky obětí musili nějaké

obětovati, ale nám obětí jiné kromě Krista není potřebí hledati, ani Kristovy obětí za živé i mrtvé obětovati. 6) t. Kristus, kterýž skrze své vtělení a narození na svět přišel a lidem se zjevil, ano i v Písmích svatých, tak jako by tělesně s nebe vycházel, v známmost uvozován byl. Podobně výš 1, 6. Jan 16, 28. 7) ofěr; rozličných obětí. Viz výš 5, 1. 8) t. můj Otče nebeský. 9) t. k tomu cíli, abych je obětoval a svou obětí lidu posvětil. 10) Viz o nich Levit. 1, 3. 11) Ř. v hlavě knihy, v hlavním svinuti. Viz Žalm 40, 8., t. na rozdílných místech v Písmích svatých. Podobně Luk. 24, 27. Jan 5, 39. 46. Škut. 10, 43. 12) t. poněvadž si, milý Otče, skrze Mojžíše i jiné proroky o mně sliby činil a je sepsati poručil, protož aby ti slibové tvoji k splnění přišli, jduť ochotně konati vůle tvé. Podob. Mat. 26, 54. 13) vyzdvihuje, kazí, odjímá; t. obětí figurně, kteréž po obětování Kristovu v církvi místa nemají, ale jemu ustou-



OBĚT KRISTOVA DOSTATEČNÁ. tovaním dosti učinil. Oni rozličné oběti za rozličné hříchy obětovali; ale tento jednou obětí všechny hříchy svých vyvolených shladil. 2. Svědkem toho jest Krista Pána pravici v nebesích početí. 3. Svědectví Ducha Páně předpovídajícího o dokonalém skrze samého Krista, nové smlouvy pravého prostředníka, hříchů shlazení, tak aby nikdá nebyli více od Boha zdviháni, odkudž se rozumí, že ani oběti k shlazení hříchů žádné obětovati potřebí není. — II. Počátek druhého dílu vsí epištolý této, zdržující v sobě napomenutí nejedna, a tu souditi náleží: *Jedno*: K čemu tuto apoštol napomíná? 1. K stálosti u víře a z ní k modlitbám, při čemž vypravuje: Kdo to má činiti? Každý bratr neb účastník Kristův. Čím se k tomu ponoukati?

naje a jednostejné často obětuje oběti, kteréž nikdy nemohou odjítí hříchů;

12. Ale tento jednu obět obětovav za hříchy, <sup>18</sup>vždycky\* sedí na pravici Boží<sup>19</sup>;

*Ža'm 110, 1. Mar. 16, 19. Skut. 2, 33.*

13. Již <sup>20</sup>dále očekáváje, <sup>21</sup>až by položení byli nepřátelé jeho za podnož noh jeho.

14. Nebo jednou obětí dokonalé <sup>22</sup>učinil na věky ty, kteříž posvěcení bývají.

15. Svědčít pak nám to i sám Duch svatý; nebo prvé pověděv:

16. \*Tatoť jest smlouva, kterouž učiním s nimi po těch dnech, praví Pán: Dám Zákony své v srdce jejich a na myslech jejich napíši je:

*Jer. 31, 31. Výš 8, 8.*

17. Za tím řekl: A na hříchy jejich i na nepravosti jejich nikoli nezpomenu více.

18. Kdežť pak jest odpuštění jich, neníť potřebí více oběti za hřích.

19. Majíce tedy, bratří, <sup>23</sup>plnou svobodu k vjití do svatyně skrze krev Ježíšovu,

20. Tou cestou novou<sup>24</sup> a živou<sup>25</sup>, kterouž nám <sup>26</sup>způsobil skrze oponu<sup>27</sup>, to jest tělo své.

21. A majíce kněze velikého nad domem Božím<sup>28</sup>;

22. Přístupmež<sup>29</sup> s pravým srdcem<sup>30</sup> v <sup>31</sup>plné jistotě víry, <sup>32</sup>očistěná \*majíce srdce od svědomí zlého;

*1 Petr 1, 2.*

*piti musejí. 14) t. aby vůle Boží místo měla, kteráž taková byla, aby všeliká figurná obět konec svůj vzala, Kristova pak obět na věky trvala. 15) t. kteroužto obět z vůle Otce nebeského obětovanou posvěcení jsme. Viz o té Otce nebeského vůli Jan 10, 18. 16) t. u oltáře. 17) slouže, přisluhuje. 18) obětovav obět na věčnost. Aneb: vždycky (trvající), t. jejíž moc a užitek vždycky zůstává. 19) t. takovéto Kristovo za práci věrnou (Luk. 24, 26. Filip. 2, 9.) podle slibů otcovských (Izai. 53, 10.) zvýšení jest mocným důvodem skrze něho hříchů shlazení. Podobně výš 1, 3. 20) potom; t. již potom na skonání světa všecku svou moc prokáže. Nebo těmi slovy apoštol vychází vstříc těm, kteříž říci mohli: Zdaliž ještě hříchům i smrti poddání nejsme? tedyť skrze Krista nestalo se jich dostatečné shlazení? K tomu apoštol odpovídá, že Kristus dosti učinil, ale vsí své moci ještě nepronesl, než teprv ji zjeví, kdyžto na skonání světa všechny*

*nepřátely dokonale potře. Podobně 1 Kor. 15, 25. atd. 21) až by byli podnoží jeho. 22) posvětil. 23) plné právo. 24) t. skrze Krista obnovenou, kterýž sebe cestou nazval (Jan 14, 6.) a nedávno za nás sebe obětoval, onu pak cestu, ať se tak dí figurou, u přirovnání této již starou neb zveštelou zkažil. 25) t. skrze krev jeho obživující (a ne skrze hovádek mrtvých krev mrtvou) vyvoleným připravenou neb zaslouženou. 26) začal, posvětil, oddal. 27) t. jako tam někdy u figuře skrze oponu biskup do svatyně chodíval. Připodobňujet pak tělo Kristovo k oponě proto, že v něm Božství přebývá, tak podobně jako v stánku archa smlouvy, v níž Bůh odpočíval, oponou obestřena byla. 28) t. Krista ustaveného za pána a dědice nad církví svatou. Výš 3, 6. 29) t. utíkejmež se k Bohu na modlitbách svých. Pod. výš 4, 16. 30) t. upřímným, cele s Bohem spojeným, svých bíd čitelným, všelijakých vášní prázdným,*

## K ŽIDŮM.

**NAPOMENUTÍ.** Přistojeństwím Kristovým. Jak to činiti? Upřímě a doufánlivě. **K BOŽÍM SLUŽBÁM.** 2. K vzdělání se v naději, k níž slouží Boží milost i přítomná, kteráž se již v očistění v Kristu stala, i budoucí, kterouž věrný jsa Bůh, učiniti chce. 3. K rozněcování se v lásce a nesení ovoce jejího, v. 24. 4. K svatým službám pílnému chození i k nim jiných napomínání, v. 25. 5. K trpělivosti, níž v. 36. *Druhé:* Čím k těm věcem a zvláště k stálosti u víře apoštol slouží? 1. Osvědčováním hrozných pomst, kteréž na vypadlee přijítí mají, jimž apoštol: Ten titul dává, že jsou protivníci Boží, níž v. 27.; od čeho dobrého odstupují, jim ukazuje; jaké pomsty na sebe uvozují, před oči jejich stavi; mocnými dvěma toho důvody, že na ně pomsty Boží dokročí, potvrzuje, totiž příkladem pomst, kteréž pro zrušení Zákona dokračovaly. Svědectvím dvou

23. A umyté tělo vodou čistou<sup>33</sup>, držmež<sup>34</sup> nepochybné vyznání naděje<sup>35</sup>; (nebo věrnýť jest ten, jenž zaslíbil<sup>36</sup>.)

24. A šetrme jedni druhých<sup>37</sup> k rozněcování se v lásce a dobrých skutcích;

25. Neopouštějíce společného shromáždění svého, jako někteří obyčej mají; ale napomínajíce se a to tím více, čímž více vidíte, že se ten den přibližuje<sup>38</sup>.

26. Nebo jestliže bychom dobrovolně hřešili<sup>39</sup> po přijetí známosti pravdy<sup>40</sup>,<sup>41</sup> nezůstávalo by již oběti za hříchy;

27. Ale hrozné<sup>42</sup> nějaké očekávání soudu a ohně prudká páli-vost, kterýž<sup>43</sup> žráti má protivníky<sup>44</sup>.

28. \*Kdož by koli<sup>45</sup> pohrdal zákonem Mojžíšovým, bez lítosti pode dvěma neb třmi svědky umírá; *Deut. 17, 2.*

29. Což se vám zdá, čím přísnějšího trestání hoden jest ten, kdož by Syna Božího<sup>46</sup> pošlapával a krev smlouvy<sup>47</sup>, kterouž byl posvěcen<sup>48</sup>, za<sup>49</sup> nehodnou drahého vážení by měl a Duchu milosti<sup>50</sup> potupu učinil?

a od Krista čistým nazvaným. Mat. 5, 8. **31)** bezpečně jistotě; t. důvěrně a směle beze všeho pochybování. *Jak. 1, 6.* **32)** Ř. skropení. **33)** t. jsouce očistění strany vnitřního i zevnitřního člověka a to krví Kristovou, někdy onou vodou v Zákoně vyznamenanou. Aneb tolikéž jest, jako by řekl: Obmyti jsouce ne nějakou vodou figurnou svěcenou, ale Duchem svatým, vodou čistou v Písmích svatých se nazývající. Ezech. 36, 25. Podobně jinde apoštol všechněm velí očistšovati se od poškvrn ducha i těla. 2 Kor. 7, 1. Nebo jakož za Zákona starého ti, kteříž k službám přistupovali, tělo své vodou obmývati museli (Num. 19, 7. atd.), tak také duchovní Boží ctitelé musejí srdce krví Kristovou očistěná míti, to jest hříchů odpuštění dojíti, a toho zevnitř svátostmi svědectví přijíti. Skut. 22, 16. 1 Kor. 6, 11. Gal. 3, 27. **34)** Ř. nepohnuté, stále, nevrtkavé. **35)** t. u víře pravé a v naději z té víry pocházející stále se mějme, i ji ke cti Bohu vyznávati se nestydíme. Mat. 10, 32. Řím 10, 10. 1 Petr 3, 15. **36)** t. Bůh jest v slibích svých pravdomluvný. Níž 11, 11. A protož bezpečně můžeme na něho zpoléhati. **37)** Ř. k zostření se, k vybroušení se v lásce. **38)** t. den pravdy, aneb raději den posledního soudu. **39)** t. hříchem

proti Duchu svatému. *Výš 6, 4.* A ti vlastně toho se dopouštějí, kteříž pravdu ve lži zadržují a ji netoliko nevyznávají, ale i zúmyslně jí se z nenávisti, ctižádosti, lakomství všelijak protíví, ji potlačují, svému vlastnímu svědomí ani jiným jakýmkoli prostředkům pamatovati se nedají. Jakovíž byli: Kain, Saul, Jidáš, Juliánus odtrženec, Arius atd. Viz Mat. 12, 31. **40)** t. osvěcení jsouce pravým světlem svatého evanjelium. **41)** nepozůstává ještě nějaké. **42)** t. jehož se každý má hroziti a děsiti. **43)** zřítve. **44)** t. Duchu svatému a jeho dílu zlostně proti poznalé pravdě se protivící, jakž mluví svatý Štěpán. Skut. 7, 51. **45)** zamítal, zlehčoval, rušil. **46)** potlačoval. **47)** t. krev Kristovu, skrze níž jest smlouva nová učiněna i stvrzena. Mat. 26, 28. **48)** t. za očistěného a posvěceného od jiných spoluodů církve držán byl, dokudž ještě k Kristu se přiznával a dokonce od jeho pravdy se neodvrátil. V tom smyslu také prorok některé spravedlivými nazývá. Ezech. 18, 24. **49)** obecnou soudil, jako jinou obecnou. Pod. 1 Kor. 11, 28. **50)** t. Duchu svatému, z milosti Boží nám danému, a o milosti jeho, duchu našemu svědčícímu. Řím. 8, 16. Podobně Zach. 12, 10. **51)** lehkost, posměch; t. jemu se rouhaje a v evanjelium mluvícímu,

POHRŮŽKA VYPADLCŮM. míst z Písem svatých přivedených. 2. Předěšlé jejich v protivenství stálosti k tomu cíli vychvalováním, aby slyšice o některých vypadlých, o svém setrvání v dobrém nepochybili, ale v něm zrůst brali. Tu pak apoštol ta utrpení jejich: Předně zvláštním jménem, t. bojem nazývá; za tím na dvě ta utrpení rozděljuje, t. že je snášeli z částky při sobě, z částky při svých bližních, jejichž bíd čitelní byli. 3. Odplatu věčného života, při čemž apoštol: 1: Tu odplatu zaslíbením nazývá. 2: Cestu úzkou, t. utrpení, k ní býti ukazuje. 3: Čas kratičký, v němž dána bude, před oči staví, v. 37. 4: Osoby, kterýmž dána býti má, v známost uvodí. 5: Choulostivým, aby o svém setrvání a dosažení té odplaty nepochybili, vstříc vychází, v. 39.

Vypisuje ještě tuto apoštol vlastnosti víry pravé a spasitelné, při čemž souditi náleží: Jedno: Co víra dobrého při lidech působí? 1. V jisté naději o splnění Božích slibů je ustavuje.

30. <sup>52</sup>Známeť zajisté toho, jenž řekl: \*Mně pomsta, já odplatím, praví Pán. A opět: †Pán <sup>53</sup>souditi bude lid svůj. \*Deut. 32, 35.

Řím. 12, 19. †Deut. 32, 36.

31. Hrozněť jest upadnouti v ruce <sup>54</sup>Boha živého.

32. Rozpomeňtež se pak na předešlé dny, v nichžto osvíceni byvše <sup>55</sup>, mnohý boj utrpení snášeli ste,

33. Buďte když ste byli i pohaněními <sup>56</sup>i ssouženými jako divadlo učinění; buďte účastníci učinění byvše <sup>57</sup> těch, kteříž tak zmítáni byli.

34. Nebo i vězení mého čitelní ste byli a rozchvátání statků svých s radostí ste <sup>58</sup>strpěli, věduce, že v sobě máte <sup>59</sup>lepší zboží <sup>60</sup>nebeské a trvánlivé.

35. Protož nezamítejtež smělé doufánlivosti své <sup>61</sup>, kterážto velikou má odplatu.

36. <sup>62</sup>Než potřebíť jest vám <sup>63</sup>trpělivosti, abyšte vůli Boží učiníce <sup>64</sup>, <sup>65</sup>dosáhli zaslíbení <sup>66</sup>.

37. Nebo ještě velmi, velmi <sup>67</sup>maličko a aj, ten, jenž přijíti má, přijde a nebudeť meškati.

38. \*Spravedlivý pak z víry živ bude <sup>68</sup>; pakli by se kdo jinam <sup>69</sup>obrátil, nezalibuje sobě duše má v něm. Abak. 2, 4. Řím. 1, 17.

39. Ale myť nejsme <sup>70</sup>poběhlci k zahynutí, ale <sup>71</sup>věřící <sup>72</sup>k získání duše.

## KAPITOLA XI.

O víře pravé, co by byla 2. a kterak velmi veliké moci jest, s připomináním mnohých starých a svatých otců 32. i předivných skutků Božích při nich, potěšitelně vypravuje.

**V**íra pak jest nadějných věcí podstata <sup>1</sup> a důvod neviditelných. 2. Pro ni zajisté svědectví došli <sup>2</sup> předkové.

jako by lhář byl, věřiti jemu nechtěje. Jan 5, 10. **52)** nebo víme, kdo řekl. **53)** říditi, zpravovati; t. svých vyvolených zastávati, bezbožné pak hrozně trestati. **54)** t. v jeho trestání hrozně. Nebo ačkoli na světě když někdo nětko provinní, přátelé dobří milost jemu objednati mohou, a by pak neobjednali, tedy člověk smrtelný jen toliko hrdlo může jemu odjiti (Mat. 10, 28.), aneb sám umra, musí jemu pokoj již dáti; ale na kohož se Bůh v hněvě svém neukojitelném obrátí, tohoť

ani Mojžíš, ani Samuel, ani Daniel nevyprosí (Jer. 15, 2. Ezech. 14, 14.), a Bůh netoliko tělo odjímá ale i duši na ztracení posílá, sám pak nikdá neumírá. **55)** t. skrze svaté evanjelium. **56)** zámulky, úzkostmi, utišení. **57)** t. v čitelnosti jejich bíd. Čemuž Duch svatý nás všecky učí, níž 13, 3. Řím. 12, 15. **58)** Ř. přijali. **59)** t. v požívání dobrého svědomí skrze víru živou a naději k životu věčné slávy. **60)** v nebesích. **61)** t. víry a doufání v Pána Boha. **62)** nebo. **63)** sná-

VÍRA. 2. K milosti a lásce Boží je přivozuje. 3. Mysl jejich k spatřování věci rozumu lidskému nepodobných osvětluje. *Druhé:* Kterých otců pobožných příklady tu moc neb dílo té víry apoštol vysvětluje? *Paterých:* *Jedno:* Těch, kteříž před potopou na světě byli, t.: 1. Abelovým, kterýž: S obětí svou z víry obětovanou byl od Boha přijat; ospravedlnění z té víry došel; svědectví slavné slovem i skutkem od Boha sobě dané měl. 2. Enochovým, jehož víry mocný jest důvod, nebo: Do nebe jest vzat; Bohu zde ještě na

3. \*Věrou rozumíme, že<sup>3</sup> učinění sou věkové slovem Božím<sup>4</sup>, tak že<sup>5</sup> z ničehéhož jest to, což vidíme, učiněno. *Gen. 1, 1.*

4. \*Věrou<sup>6</sup> lepší<sup>7</sup> obět Bohu obětoval Abel nežli Kain, skrze kteroužto svědectví obdržel, † že jest spravedlivý, jakž sám Bůh darům jeho svědectví vydal<sup>8</sup>, a skrze tu umřev, ještě mluví<sup>9</sup>.

*\*Gen. 4, 4. †Mat. 23, 35.*

5. \*Věrou Enoch přenesen<sup>10</sup> jest, aby neviděl smrti<sup>11</sup>; a není nalezen<sup>12</sup> proto, že jej Bůh přenesl. Prvé zajisté nežli jest přenesen, svědectví měl, že se líbil Bohu. *Gen. 5, 24. Eklus. 44, 16. Item 49, 17.*

6. Bez víry pak nemožné jest<sup>13</sup> líbiti se Bohu; nebo přistupující k Bohu věřiti musí, že jest Bůh<sup>14</sup> a těm, kteříž ho hledají<sup>15</sup>, že odplatu dává.

*šelivosti. 64) t. podlé vůle Boží utrpení podnikající. 65) obdrželi. 66) viz výš 6, 12. 67) tudíž, tudíž. 68) t. každý v Kristu ospravedlněný časem svým té odplaty od Boha děje. Viz Řím. 1, 17. 69) učinul. 70) zalézci, strážkové. Ř. (synové) učinul, utlídní. 71) (synové) víry. 72) k nabytí života k spasení, zachování.*

1) t. víry živé a pravé jest ta moc a vlastnost, že to, čehož se nadějeme, avšak ještě přítomné není a jako své podstaty nemá, ani očima tělesnými se nevidí, to ona před oči naše staví a tak mysl naši, aby jako na přítomné věci patřila, velmi osvětluje a jisté neb nepochybné nám býti ukazuje. Takt Abraham viděl den Kristův (Jan 8, 56), Noe před sty lety, nežli přišla, viděl potopu (niz v. 7.), Izák, Jákob své potomky dědičně vládnoucí zemi zaslíbenou (v. 13), ano i my při užívání večere P. věrou vidíme Krista na kříži visícího a v nebi kralujícího. A summou jest tu srovnání víry naší s věrou svatých otců. Nebo oni v naději toho, což se státi mělo, očekávali; my pak, že se již stalo, věříme, ačkoli toho zrakem tělesným jako někdy apoštolé nevidíme. Takt i svatý Augustin napsal *Tractatu in Johannem 45.: Tempora variata sunt, non fides. Eadem fides utrosque conjungit, et eos, qui venturum esse, et eos, qui eum venisse crediderunt;* t. časové proměny vzali a ne víra. Nebo víra oboje spojuje i ty, kteříž, že přijíti měl, i ty, kteříž že přišel, uvěřili. 2) t. že se Pánu Bohu líbili. Niz verš 5. 3) učiněn jest svět. 4) t. mocným jeho rozkazem. Žalm 33, 6. 5) Ř. ne z (nějakých) věci viditelných, ty viditelné učiněny jsou. Nemíní pak, že by tehdaž před stvořením světa nějaké věci neviditelné byly, z nichž všechno stvořeno, ale praví, že hned nic naprosto tehdaž nebylo, t. žádné materie.

A toť jest proti všech filozofů přípoivíce (ex nihilo nihil fit), že z ničeho nic nemůže býti. Samé víry jest ta věc a ne rozumu. Nebo víra na Božím slově založená jasný má zrak, aby i to, čehož ještě není, zřetelně viděti mohla, čehož příklady mnohé sám apoštol přivodí. 6) t. kterouž měl v Krista Pána, to smlně zaslíbené a svou obětí vyznamenané. 7) hojnější, dražší, vzácnější; t. podlé toho, že to z víry činil a ne lečímš ničemným Pána Boha odbýval, jako pokrytci lakomí to činí a dosti podobně, že i Kain to činil. Ten pak příklad jako i Enochův přináleží k vysvětlení druhé částky vlastnosti víry. Nebo tu se patrně vidí, že skrze ni lidé Pánu Bohu se líbí. 8) t. tak svědectví vydal, jakž se rozumí z příkladu Aronova (Lev. 9, 24.), Eliášova (3 Král. 18, 38.), Davidova (1 Par. 21, 26.) a Šalomounova (2 Par. 7, 1.), když oheň s nebe na jeho obět seslati a ji spáliti ráčil. 9) t. v svatých Písmích a svým příkladem chvalitebným ano i svou krví na pomstu voláním. Jako by řekl: Písma svatá svědčí, že po smrti své Abel mluvil, t. když Bůh o vylití krve jeho se zasadil a pro ni trestal. Gen. 4, 10. Anobř i tak, když se Abel za příklad dobrý nám u víře vystavil. Podobně o mučednících Kristových může řečeno býti, že svým učením i životem čistým podnes mluví. 10) t. z světa do nebe. Podobný příklad nesmrtnosti věčné a života neskonaleho při Eliášovi ukázán (4 Král. 2, 11), kterýžto život všechněm vyvoleným Božím, kteříž vstříe Pánu do oblaků vytrženi budou, má býti dán. 1 Tes. 4, 17. 11) t. ji nepodnikl. 12) t. mezi lidmi. 13) t. lidem věku dospělejšího, kteříž víry nabývati mohou z slyšení slova Božího. Řím. 10, 10. Neboť jest jisté, že ačkoli dítky křesťanské neb nemluvnata vědomě z učení Božího víry

**VÍRA.** světe se líbil, čehož by bez víry nikoli dojíti nemohl. 3. Noelovým, jehož víru apoštol zveličuje tím, že: Dověrně Boží napomenutí proti rozumu svému přijal; bázeň svatou měl; světu nevděčnému přelstít se nedal, nýbrž jej potupil; dědictví života věčného došel. *Druhé:* Těch, kteříž kdy koli byly po potopě až téměř do vyvedení lidu Izraelského z Egypta, totiž: 1. Abrahamovým, Izákovým a Jákobovým, jehož víry, to jest Abrahamovy, mocným důvodem jest: *Předně:* Jeho poslušnost, v. 8. *Za tím:* Trpělivé očekávání splnění Božího slibu o té zemi zaslíbené učiněného. *Nad to:* Naděje, z níž se zde dlouho nesobil, ale k městu nebeskému chvátal. 2. Příkladem Sára, manželky Abrahamovy, při čemž apoštol to dvě činí: *Předně:* Víry její jako i Abrahamovy grunt a základ býti Boží sliby ukazuje. *Za tím:* K vypisování ovoce víry Abrahamovy, Izákovy, Jákobovy a Sary se navrácí, že t.: Neměvše do smrti slibu sobě od Boha o zemi zaslíbené učiněného, splnění

7. \*Věrou napomenut jsa od Boha Noe, o tom, čehož ještě nebylo <sup>16</sup> viděti, boje se <sup>17</sup>, připravoval koráb k zachování domu svého, skrze nějž potupil svět <sup>18</sup> a spravedlnosti té, kteráž jest z víry, učiněn jest dědicem. *Gen. 6, 13. Eklus. 44, 17.*

8. Věrou povolán jsa <sup>19</sup> \*Abraham, uposlechl Boha, aby odšel na to místo <sup>20</sup>, kteréž měl vzítí za dědictví; i šel, nevěda kam přijde. *Gen. 12, 4.*

9. Věrou <sup>21</sup> bydlil v zemi <sup>22</sup> zaslíbené jako v cizí, v staních přebýváje s Izákem a s Jákobem, spoludědici téhož zaslíbení <sup>23</sup>.

10. Nebo očekával města <sup>24</sup> <sup>25</sup> základy majícího, jehožto řemeslník a stavitel jest Bůh.

11. \*Věrou také i Sára moc ku početí semene přijala a mimo čas věku porodila; když <sup>26</sup> věřila, že jest věrný <sup>27</sup> ten, jenž zaslíbil. *Gen. 21, 2.*

12. A protož i z jednoho <sup>28</sup> a to již umrtveného rozplozeno jest potomků, \*jako jest množství hvězd nebeských a jako písek nezčíslný, kterýž jest na břehu mořském. *Gen. 15, 5.*

13. Podlé víry zemřeli <sup>29</sup> ti všickni, nevzavše zaslíbení <sup>30</sup>, ale

ještě nedošli, avšak Bohu se líbí, poněvadž k smlouvě jeho přináležejí (Gen. 17, 7.) a že jsou posvěcené, to svědectví mají. 1 Kor. 7, 14. 14) t. že jest všemohoucí, pravdomluvný, milosrdný i přísný a spravedlivý. 15) t. těm, kteříž v něho věří, v něm doufají, jej poctou na něho náležitou ctí, srdečně milují, k němu v potřebách se utíkají, dobrodiní jeho vděčně užívají, a summon jeho svatou vůlí všecken svůj život řídí a zpravují. Skut. 10, 35. 16) t. potopy a jeho s rodinou jeho v té potopě při životě zachování. Ten pak příklad přísluší k vysvětlení třetí částky vlastnosti víry, že totiž ona věci rozumu odporne a nepodobné před oči naše staví. 17) t. jsa pobožný a potopy se obáváje. 18) t. lidí na světě hovaďné. Podobně Jan 17, 9. Ty pak potupil svým příkladem, kdyžto z poslušnosti koráb stavěje, neposlušným jako braň, aby se neměli čím vylouvatí, z rukou vzal, anobřž jsa z milosti Boží při životě zachován, jim to, že takové milosti Boží užítí mohli, kdyby jen napravovatí byli chtěli, před oči představil a osvědčil. Podobně Mat. 12, 41. 1 Kor. 6, 2. 19) t. z města kaldejského, kteréž jeho vlast bylo. Gen. 12, 1. Skut. 7, 2. 3. 20) t. do

země Kananejské. 21) podruhem byl, pohostinu byl. 22) t. zaslíbení. 23) t. země zaslíbené. 24) t. nebe aneb věčného života. Ten pak příklad napomáhá k vysvětlení první částky vlastnosti víry, že totiž ona vyvolené v jisté naději zplozuje a ustavuje. 25) grunty; t. věčně zůstávajícího a ne tak jako stanové, v nichž on bydlil (výš v. 9.), na zkázu přícházejícího. 26) tak smyslila, soudila. 27) t. v svých slibích pravdomluvný. Tento pak příklad vysvětluje třetí částku moci neb vlastnosti víry. Nebo tato Abraham a Sára věřili tomu, což rozumu lidskému odíralo. Podobně Řím. 4, 18. 19. 28) t. z Abrahama. 29) t. v té víře do smrti setrvali. Jako by řekl: Ačkoli ještě země zaslíbené za života svého neujali, avšak tomu, že v svých potomech ji dědičně ujmou, cele věřili a tak v té naději ne někam do trápení ale do nebe, kdež se i onen Lazar před Kristovým umučením těšil (Luk. 16, 25.), s potěšením se dostali. 30) t. toho, což jim bylo o zemi svaté i o Kristu slibováno, ještě byli naplnění nepřijali. Nebo ačkoli Božím slibům věřili a ani země zaslíbené, ani Krista v těle zjeveného nedočekali, na splnění však těch

VÍRA. předce o tom, že jejich potomkům splněn bude, nic ani při smrti nepochybovali; nad to o život věčný, tou zemí zaslíbenou vyznamenaný, pilně se starali; s zemí pak tělesnou se nespojovali a summou tvář laskavou k sobě Otce nebeského skrze víru spatřovali. 3. Příkladem opět Abrahamovým, kterýž hotovostí svou k obětování Izáka víry dokázal, jakž ten skutek apoštol zveličuje, před oči stavěje: *Předně*: Příčinu, kterouž sobě v tom předsevzetí překážeti mohl, t. že jest těžké, aby měl otec syna obětovati, a to ještě toho, o němž Bůh ráčil sliby jemu činiti. *Za tím*: Smýšlení jeho dobré o moci Božské; k tomu i cíl potěšený, že t. pozkušán byv, syna svého měl při životu zachovaného. 4. Izákovým. 5. Jákobovým. 6. Jozefovým. *Třetí*: Příklady těch otců, kteříž na světě byli, něco před vyvedením a potom někteří po vyvedení lidu Izraelského z Egypta, až do času soudeč,

z daleka je viděvše, jim i věřili i je vítali a vyznávali, že jsou \*hosté<sup>31</sup> a příchozí na zemi. *Gen. 23, 4.*

14. Nebo ti, kteříž tak mluví, zjevně to prokazují, že vlasti hledají.

15. A jistě kdyby se byli na onu rozpomínali, z kteréž vyšli, měli dosti času zase se navrátiti;

16. <sup>32</sup>Ale oni lepší žádají, to jest nebeské; \*protož i sám Bůh nestydí se slouti<sup>33</sup> jejich Bohem; nebo připravil jim město.

*Exod. 3, 6. Mat. 22, 32.*

17. \*Věrou obětoval Abraham Izáka, byv pokoušín<sup>34</sup> a to jedno-rozeného obětoval ten, kterýž byl zaslíbení<sup>35</sup> přijal; *Gen. 22, 10.*

18. K němuž bylo řečeno: \*V Izákovi nazváno bude tobě símě<sup>36</sup>;

*Řím. 9, 7.*

19. Tak <sup>37</sup>o tom smýšleje, že jest mocen Bůh i z mrtvých vzkřísiti<sup>38</sup>; pročez jej <sup>39</sup>jako z mrtvých vzkřísěného přijal.

20. \*Věrou o budoucích věcech požehnání dal Izák Jákobovi a Ezau.

*Gen. 27, 28.*

21. \*Věrou Jákob, <sup>40</sup>umíraje, každému z synů Jozefových požehnání dával; a poklonil se<sup>41</sup> na vrch hůlky své.

*Gen. 48, 20.*

22. \*Věrou Jozef, <sup>42</sup>dokonáváje, o vyjití<sup>43</sup> synů Izraelských zmínku učinil a o kostech svých poručil<sup>44</sup>.

*Gen. 50, 25.*

23. \*Věrou Mojžíš, narodiv se, ukryt byl za tři měsíce od rodičů svých, proto že viděli krásné pacholátko<sup>45</sup>; a nebáli se<sup>46</sup> rozkazu královského.

*Exod. 2, 2. Skut. 7, 20.*

slibů věrou, jako z daleka patřice, je sobě chutnající a je s radostí přijímající, již pravdu jejich jako přítomně sobě měli, ji milostně vítali a objímali a tak první částky vlastnosti víry, že totiž lidi v naději ustavuje, svým příkladem potvrzovali. 31) poutníci. 32) Ř. nyní pak. 33) t. nazývati se Bohem Abrahamovým, Izákovým a Jákobovým. *Exod. 3, 6. Mat. 22, 32. 34) t. zkušován u víře a to ne proto, že by jeho víry Bůh nebyl dobře povědom; ale aby ona jiným byla v známosti uvedena a za příklad jako na svícen vystavena. 35) sobě učiněné měl. 36) t. ten se z Izáka podlé těla narodí, v němž všickni národové požehnání býti mají. Gen. 21, 18. Viz Řím. 9, 7. 37) t. to rozsuzuje, bedlivě rozvažuje. 38) t. Izáka, aby z něho Kristus mohl z strany těla pojíti. 39) Ř. v podobenství; t. podobně jako by z hrdla smrti byl vychvá-*

cen. Nebo byl již k smrti oddaný, avšak živ zůstal. 40) umřítí maje. 41) t. Hospodinu. Jako by apoštol řekl: Svatý patriarcha hledě na mnohou milost v slibích prohlášenou, jí se těšil i s ní ještě, umřítí maje, Pánu Bohu děkoval a chtěje i zevnitřním způsobem milosti Božské vděčnost prokázati, nemoha však jako mdlý a sešlý na kolena padnouti, tedy aspoň na hůlku spolehna, Pánu Bohu poklonu učinil. 42) umíraje. 43) t. z Egypta. 44) t. aby do země zaslíbené byly dovezeny a tam pochovány. Učinil pak to pro utvrzení se v naději života věčného, tou zemí zaslíbenou vyznamenaného. Viz podobně Gen. 47, 29. 45) t. i z té úspěchlosti jeho to soudili, že jej Bůh k něčemu velikému strojí. Tak podobně velikou chválu má zrušit Saulův (1 Král. 10, 23.), Davidova krása. 1 Král. 16, 12. Avšak ne všickni zevnitř zrostlí a krásní

VÍRA. t.: 1. Rodičů Mojžíšových. 2. Mojžíšovým, kterýž z víry pravé: Slávou velikou pohrdl, když synem dcery Faraonovy slouti nechtěl, v. 24.; protivenství a pohanění s lidem Božím dobrovolně snášel, v. 25.; nad to slavnou Boží odplatu před oči sobě stavěl a tou se v práci posiloval; k tomu z Egypta do země Madiánské odšel a tam na povolání Boží očekával i před Faraonem samého Boha sobě přítomného před oči stavěje, udatně sobě počínal; též z víry pravé o zmrdování jedné noci všeho Egyptských prvorozeného a o svém i lidu vysvobození krví beránka podvojně pomazal. 3. Lidu Božího o jeho milosti Božské, že je přes moře suchou nohou převede, cele věřícího. 4. Jozue a jiných jeho bojovníků o dobytí Jericha podlé Božích slibů nic nepochybujících. 5. Nevěstky Raab, kteráž věřivši, že Bůh v moc lidu svému tu zemi vydá, špehéře přijala a jich neprozradila. *Čtvrté:* Příklady těch otců, kteříž od času soudců až do času Machabeův kdy na světě byli. Tu pak apoštol: 1. Předkládá jména šesti otců, z nichž čtyři byli soudcové, pátý pak král, t. David, a šestý prorok, t. Samuel, a jiní proroci. 2. Skutky jejich některé z víry činěné předkládá, že t.: 1: Ti soudcové a král David království Kananejského, Idumejského atd. dobyli. 2: Spravedlnost konali. 3: Naplnění slibů a zvláště svatý David o království sobě

24. Věrou Mojžíš, <sup>47</sup> byv již dorostlý, odepřel slouti synem dcery Faraonovy<sup>48</sup>,

25. Vyvoliv sobě raději <sup>49</sup> protivenství trpěti s lidem Božím, <sup>50</sup> nežli časné a hříšné pohodlí míti;

26. Větší sobě pokládaje zboží nad Egyptské poklady pohanění Kristovo<sup>51</sup>; nebo prohlédal k odplatě.

27. Věrou opustil Egypt, neboje se hněvu královského; nebo jako by viděl neviditelného<sup>52</sup>, tak <sup>53</sup> se utvrdil.

28. \* Věrou <sup>54</sup> slavil hod beránka a <sup>55</sup> vylití krve, aby ten, jenž <sup>56</sup> hubil prvorozené<sup>57</sup>, nedotekl se jich. *Exod. 12, 21.*

29. \* Věrou přešli moře <sup>58</sup> červené jako po suchu, <sup>59</sup> o čež pokusivše se Egyptští, ztonuli. *Exod. 14, 21.*

30. \* Věrou zdi Jericha padly, <sup>60</sup> když je obcházeli za sedm dní. *Jozue 6, 20.*

31. \* Věrou Raab nevěstka nezahynula <sup>61</sup> s neposlušnými, pokojně přijavši špehéře. *Jozue 2, 1. Item 6, 23.*

32. <sup>62</sup> A coť mám více praviti? nepostačít mi zajisté čas k vypravování o Jedeonovi a Barákovi a Samsonovi a Jefte a Davidovi a Samuelovi a prorocích;

33. Kteríž skrze víru vybojovávali království<sup>63</sup>, činili spravedlnost<sup>64</sup>, docházeli zaslíbení<sup>65</sup>, <sup>66</sup> zacpávali ústa lvům,

bývají v srdci pěkní, čehož příklad při Eliábovi a Absolonovi. 1 Král. 16, 6. 2 Král. 14, 25. 46) mandátu; t. tak velmi, aby sobě jim v zachování jeho života překážeti měli. 47) veliký byv. 48) t. kteráž jej byla sobě za syna vzala. Exod. 2, 10. 49) bídu míti. 50) Ř. nežli časné míti hříšně užívání, t. nežli rozkoš s urážkou svědomí svého užívati a lidu Božího se odčísti, nýbrž proti němu s Egyptskými se spráhnouti a tak hněv Boží proti sobě rozníti. 51) t. kteréž snášel proto, že se k Kristu Pánu s lidem Božím přiznával a jeho příchodu očekával, odkudž se vidí, že Mojžíš již tehdaž jako i Abraham očima víry na Mesiáše patřil a den jeho viděl (Jan 8, 56.), anobř že pohanění, kteráž se věrným činí, Kristu se činí. Podobně Skut. 9, 4. Kolos. 1, 24. 52) t. Boha. 53) udatně myslí byl. 54) Ř. učinil

pascha. 55) Ř. politi krve; t. prahu, veřeji a dveři pomazání. 56) mrdoval. 57) t. Egyptských od hověd až do lidí. 58) Rudé. Viz Exod. 10, 19. 59) Ř. kteréhožto (moře) zkušeni vzavše. 60) Ř. obklíčeny neb otočeny byvoše. 61) s nevěrnými. 62) ale coť mnoho mluviti? 63) t. Jozue a někteří soudcové, ano i král David. 64) t. pobožně živi byli, jako u příkladu svatý David, kterýž ani Saulovi, nepříteli svému, škoditi a jeho zabiti nechtěl. 1 Král. 24, 4. 5. 65) t. zaslíbení jim sou splněna, kteráž jejich osobám obzvláště, jako u příkladu Davidovi o korunování jeho za krále, byla učiněna. Protož nic tuto neodpírá tomu, což se praví, že neodrželi zaslíbení. Výš 13. Item níž v. 39. Neboť tam zmínka jest o slibu, kterýž o Kristu všechněm byl učiněn, jehož však oni splnění nedočekali. 66) zavírali; t. lvové jako by

MOC VÍRY. učiněných skutečně přijali. 4: Usta lvům zacpávali. 5: V ohni při hrdle zachováni byli. 6: Odpovědníků a tyranů zproštění bývali. 7: V nemoci ozdravěli. 8: V boji udatně sobě počínali. 9: Neprátele přemáhali. 10: Přátel svých vzkříšení dočekali, v. 35. *Páté:* Těch, kteříž za času Machabeů byli a někteří časů Kristových zasáhli. Tu pak apoštol zejména těch otců nevyčítá, ale toto dvě činí: 1. Jejich bída troje před oči staví, totiž: Pokušení smrti předcházející a je k odstoupení od pravdy lákající; smrti ohavné; před nepřátely se pokrývání. 2. O vzácnosti jejich před Bohem veliké a slavné svědectví jim dává, že t.: Svět jich hoden nebyl; oni milí Bohu byli, avšak kteříž před Kristem byli, ani ti pro naše dobré slibů o Kristu činěných splnění nedočekali, v. 39.

34. Uhašovali moc ohně<sup>67</sup>, utekli<sup>68</sup> ostrosti meče, zmocnění bývali<sup>69</sup> v mdlobách, silní učiněni v boji<sup>70</sup>,<sup>71</sup> vojska zaháněli cizozemců.

35. Ženy přijímaly<sup>72</sup> mrtvé své vzkříšené. Jiní pak<sup>73</sup> roztahování sou,<sup>74</sup> neoblíbivše sobě vysvobození, aby lepšího dosáhli vzkříšení<sup>75</sup>.

36. Jiní pak posměchy a<sup>76</sup> mrskáním trápeni, ano i vězeními<sup>76a</sup> a žaláři.

37. Kamenováni sou<sup>77</sup>,<sup>78</sup> sekáni, pokoušeni, <sup>stěti</sup><sup>79</sup> mečem z mordováni, <sup>so. Jana.</sup> chodili v kožích ovčích a kozelcích<sup>80</sup>, opuštění<sup>81</sup>, ssouzení a zle s nimi nakládáno;

38. Jichžto nebyl svět hoden; po pustinách bloudíce<sup>82</sup> i po horách a jeskyních<sup>83</sup> i<sup>84</sup> v doupatech země.

39. A ti všickni svědectví dosáhše<sup>85</sup> skrze víru, neobdrželi zaslíbení<sup>86</sup>;

40. Proto že Bůh nětco lepšího nám obmyslel, aby oni bez nás<sup>87</sup> nepřišli k dokonalosti.

ústa zacpaná měli, nic jim uškoditi nemohli. Nebo Samson (Judik. 14, 5.) a David (1 Král. 17, 34.), lvy přemáhali. Daniel pak prorok byv mezi nimi v jámě, při životu zachován. Dan. 6, 22. **67)** t. oni tři mládenci byvše do ohně uvrženi (Dan. 3, 13. atd.) neshořeli, ale při hrdle zachováni byli a jako oheň udusili. **68)** ústím; t. divnou ochranou Boží před meči na se dobytými, jako u příkladu David a prorok Eliáš, sou zachováni. 1 Král. 18, 11. Item 19, 10. 3 Král. 19, 2. atd. **69)** v nemocech; t. jako David a Ezechiáš, kterýchž Bůh pozdraviti ráčil. Zalm 6, 3. 4 Král. 20, 5. atd. Izai. 38, 5. **70)** t. jako u příkladu Samson, kterýž čelisti osličí množství nepřátel zbil (Judik. 15, 15. 16.) a David, kterýž z praku Goliáše porazil. 1 Král. 17, 49. **71)** tábory; t. jako Jedeon, jenž troubením a báněmi prázdňými nepřátely zahnal (Judik. 7, 16.), též Jonata a Jozafat, kteříž nepřátely vpády činící od měst zaháněli a jich nemalo porazili. 1 Král. 14, 13. 2 Par. 20, 23. atd. **72)** t. vdova sarepská (3 Král. 17, 21. atd.) a ona Sunamitská. 4 Král. 4, 32. **73)** třmi kyjmi bítí, trápení, mučení. Viz takového tyranství příklad za času Antiocha na Eleazarovi a oněch sedmi bratřích prokázaný. 2 Mach. 6, 18. atd. Item 7, 1. **74)** nevyvolivše; t. nechtěvše pro zachování života od pravdy odstoupiti. 2 Mach. 6, 21. atd. **75)** t. lepšího života, nežli jim ho nepřátelé poskytlí, když k tomu sloužili, aby se od Boha odvrátili. **76)** R. mrskání neb bičů zkusili. **77)** t. Zachariáš,

syn Joiadův (2 Par. 24, 21.), Nábót (3 Král. 21, 13.) a svatý Štěpán i jiní. Skut. 7, 59. **78)** rozltní, bodení, pilou přetřeni; t. Izaiáš prorok, jakž někteří smyslí. **79)** R. vraždou meče zemřeli. **80)** t. netoliko v staních z ta kových kůží udělaných jako nějaká zvěř po pustinách bydleli a se pokrývali, ale jakožto lidé chudí oděv chaterný a útrpný nesli. Takový oděv byl i Eliášův (4 Král. 1, 8.), Jana Křtitele (Mar. 1, 6.) a některých jiných proroků. Zach. 13, 4. **81)** t. z strany opatření těla pokrmy a nápoji. **82)** t. se toulaťce. **83)** t. jako oni proroci, jenž od Abdiáše před Jezabelkyní schováni byli (3 Král. 18, 13.) a jiní, kteříž za času Antiocha hlavy vyskytnouti nesměli. **84)** skrejších. **85)** t. že se Bohu ubili. Výš v. 5. **86)** t. nedočekali Krista v těle, ovšem obecného vzkříšení z mrtvých; nebo obecné všech bytí věříme. A protož když se oni v tak mnohých a rozličných pokušeních při Bohu stále měli, neměvše tak jasného milostí Boží sobě zjeveného světla, jako nyní po příchodu Krista Pána máme, když netoliko záře slunečná ale i samo slunce spravedlnosti vzešlo a nám svítí: ovšem tedy v pobožnosti, v trpělivosti a stálosti zpozdili bytí nemáme. **87)** nebyli posvěceni; t. obmyslel to Bůh, abychom my spolu s nimi v jedno tělo církve svaté se zběhnouce, byli v Kristu posvěceni a v jeho požehnání v den poslední do jeho království všickni spolu uvedeni.



**NAPOMENUTÍ K RYTĚŘOVÁNÍ.** *Napomenutí opět od apoštola k tomu dvěmu účinné: Jedno: K stálosti při Boží pravdě s podnikáním kříže, při čemž souditi sluší: 1. Koho napomíná? Krista účastných. 2. Jak to činiti velí? S odmítáním břemene hřícha přirozeného i jiných. 3. Čím k tomu slouží? 1: Stálostí předešlých otců. 2: Příkladem Kristovým, k jehož následování slouží, předkládáje to: Kdo jest on a kdo jsme my? Co on velikého podnikal a co my u přirovnání jeho snášíme? Od koho on snášel a od koho my? Proč on těžkostí podnikal a proč my? 3: Povinností naší, již sme Bohu zavázáni, abychom utrpeními hříchy v sobě umrtvovali a hrdla pro něho nasazovali, v. 4. 4: Původem a cílem kázně, že t. Bůh ne z hněvu ale z lásky, ne k zkažení ale pro dokázání k nám milosti metličky a kříž na nás vzkládá, čehož postranním dětem nečiní. 5: Právem rodičů, poněvadž t. od tělesných rodičů, žeť ovšem od Boha povinni jsme kázei*

## KAPITOLA XIII.

Napomíná apoštol k udatnému rytěřování u víře 2. a k ochotnému snášení protivenství i bidode Pána dopuštěných, 10. nejslavnější věci nebeské jakožto pravý, k němuž běžíme, cíl před oči předkládáje.

**P**rotož i my takový oblak<sup>1</sup> svědků vůkol sebe majíce, \* odvrhouce všeliké břímě i snadně obkličující nás hřích<sup>2</sup>, skrze trpělivost<sup>3</sup> konejme běh uloženého sobě<sup>4</sup> boje; *Efez. 4, 22. 25. Kolos. 3, 8. 1 Petr 2, 1.*

2. Patříce na<sup>5</sup> vůdce a dokonavatele víry Ježíše, kterýžto místo předložené sobě radosti<sup>6</sup> strpěl \*kříž, <sup>7</sup> opováživ se hanby i posadil se na pravici trůnu Božího. *Filip. 2, 8.*

3. A považte, kteraký jest ten<sup>8</sup>, jenž snášel od hříšníků<sup>9</sup> taková proti sobě<sup>10</sup> odmlouvání, abyšte<sup>11</sup> neustávali<sup>12</sup> v myslech svých hynouce.

4. Ještě ste se až do krve nezprotivili, proti hříchu bojujíce<sup>13</sup>.

5. A což ste zapomenuli na napomenutí, kteréž k vám jako k synům mluví? \*Synu můj, <sup>14</sup> nepohrdej kázní Páně, aniž<sup>15</sup> sobě stýskej, když od něho trestán bývaš. *Job 5, 17. Přisl. 3, 11.*

6. \*Nebo kohož miluje Pán, toho<sup>16</sup> tresce a švihá každého, kteréhož za syna<sup>17</sup> přijímá. *Zjev. 3, 19.*

7. Jestliže kázeň snášíte, Bůh se vám podává jakožto synům; nebo který jest syn, jehož by<sup>18</sup> netrestal otec?

8. Pakli jste bez kázně, kteréžto všickni synové účastni jsou, tedy jste<sup>19</sup> cizoložnata a ne synové.

9. Ano<sup>20</sup> tělesné otce své měli sme, <sup>21</sup> kteříž nás trestali a měli sme je u vážnosti; i zdalíž nemáme mnohem více poddání býti Otci duchů<sup>22</sup>, abychom živi byli?

1) t. množství takové téměř nezčíslné, až od nich jako říkáje tma, svatých napřed poznamenaných otců. Jako by tedy řekl: Poněvadž se naši předkové stále při čisté pravdě měli, i my tedy jich v tom následujeme. 2) t. nám přirozený, dědičný a ke všemu dobrému nás svazující. Řím. 7, 14. 3) snášelivost. 4) rytěřování. 5) vývodu; t. jako na pravý všeho nejlepšího cíl, jemuž chceme-li v slávě podobni býti, musíme se také jemu v utrpeních připodobňovati. Řím. 8, 29. 2 Tim. 2, 11. 12. 6) t. měv v své moci všelikou radost a rozkoš a moha prázdnen býti všelikých útrpností. Aneb: předloživ sobě radost, t. od-

platu slávy za podstoupení smrti. 7) pohrdl. 8) t. Kristus, jemuž vy u přirovnání nic nejste. 9) t. lidí bezbožných. Podob. Jan 9, 31. 10) odpory. 11) neoblevovali. 12) Ř. v dušech, t. v duchu. 13) t. ještě ste v sobě dokonce zkázy přirozené neumrtvili, ani hříšníkům a bezbožníkům odpírající, pro pravdu čistou jako Kristus Pán hrdla nevynaložili a jí krví svou nestrdili. 14) nezlehčuj sobě. 15) t. to rozpakuj, sobě oškliv toho. 16) jako dítě své v kázní má. 17) sobě libuje. 18) neměl v kázní. 19) pankhartí. 20) Ř. těla. 21) trestatele. 22) t. Bohu, kterýž naše duše stvořil. Zach. 12, 1. Podobně apoštol, jakožto věci dvě rozdílné,

## K ŽIDŮM.

## XII.

KÁZENĚ přijímati, v. 9. 6: Kratičností utrpení. 7: Rozdílu činěním mezi cvičením rodičů a Božím, že oni nevždycky to uměle činí, ale on vždycky k cíli přežitéčného, BOŽÍ. to jest ku posvěcení našemu. 8: Rozkošným věčného života užítkem, kterýž nás po té kázni očekává. Druhé: K šlechetnému životu, při čemž posouditi náleží toho dvého: 1. V čem ten život šlechetný záleží? V ostříhání se a kráčení bez ouhony upřímě před Bohem i lidmi, v. 13.; v chování se ke všechněm pokojně; v pečování i o bližní, aby milosti Boží nestratili a v zlé věci neuběhli; v vystříhání se všelikých nečistot a z věcí Božích hříčky sobě činění, níž v. 16. 2. Kterými věcmi apoštol pomoc k němu Židům činí? 1: Vlastní jejich potřebou, aby totiž v nebi viděti mohli Pána, v. 14. 2: Ukazováním ovoce zlého z nelásky jdoucích. 3: Osvědčováním pomst Božích na Ezaucha již uvedených, o němž vypravuje: Co zlého učinil a jaké pomsty na sebe uvedl. 4: Dobrodílními Božskými, jim od Boha v povolání jich do církve nové a k Kristu přiúčastněním z milosti učiněnými,

10. A onino zajisté po nemnohé dny, jakž se jim vidělo, trestali<sup>23</sup>; ale tento v věcech přežitéčných, totiž k tomu, abychom<sup>24</sup> došli účastnosti svatosti jeho.

11. Každé pak<sup>25</sup> trestání když přítomné jest, nezdá se býti<sup>26</sup> potěšené, ale smutné; než potomt<sup>27</sup> rozkošné ovoce spravedlnosti<sup>28</sup> přináší těm, kteříž by v něm pocvičení byli.

12. Protož opuštěných rukou a<sup>29</sup> zemdlených kolen<sup>30</sup> posilňte;

13. A přímé<sup>31</sup> kroky čiňte nohama svýma, aby což zkulhavelo<sup>32</sup>, do konce<sup>33</sup> se nevyvinulo, ale raději uzdraveno bylo<sup>34</sup>.

14. \*Pokoje následujte se všemi<sup>35</sup> a svatosti<sup>36</sup>, bez níž žádný neuzří Pána<sup>37</sup>;

*Rím. 12, 18. 2 Kor. 13, 11.*

15. Prohlédající k tomu bedlivě, aby někdo neodpadl od milosti Boží, a aby nějaký kořen hořkosti<sup>38</sup> nepodrostl a neucínil překážky, skrze nějž by<sup>40</sup> poškrvnění byli mnozí.

16. Aby někdo nebyl smilník aneb<sup>41</sup> ohyzdný, jako \*Ezau, kterýžto za jednu krmi prodal<sup>42</sup> prvorozenství své.

*Gen. 25, 33.*

17. Víte zajisté, že potom chtěje dědičně dosáhnouti požehnání<sup>43</sup>,<sup>44</sup> pohrnut jest. \*Nebo nenalezl místa ku pokání<sup>45</sup>, ač ho koli s pláčem hledal.

*Gen. 27, 38.*

18. \*Nebo nepřistoupili ste k hmotné hoře<sup>46</sup> a k hořícímu ohni a k vichru a k mráкотě a k bouři;

*Exod. 19, 16.*

duši a tělo, jedno proti druhému stavi. 1 Kor. 5, 5. 23) t. ne vždycky uměle a nám užitečně. 24) obcovali. 25) vedení, zpravování, kázeň. 26) R. radosti, ale smutku. 27) R. pokojně. 28) t. život věčný, kterýž apoštol nazývá ovocem spravedlnosti ne proto, že bychom ho svými spravedlnostmi zasloužiti mohli; ale že jest to u Boha spravedlivé, aby protivensství pro jméno jeho snášejcím z milosti rozvážení a odpočinutí dáti ráčil. 2 Tes. 1, 7. Podobně jinde apoštol život věčný nazývá korunou spravedlnosti. 2 Tim. 4, 8. 29) klesajících. 30) R. pozdvihněte, zpřimte; t. srdce a úmysl svůj u víře pravé ustavte a jako na nohy povstaňte. 31) stezky, koleje, běh; t. ani na pravo ani na levo se neuchylujte, ale za Bohem, kamž on vás vede, jděte a tak na sobě příklad dobrý jiným, jehož by následovali a jako po vašich šlepičích kráčeli, dávejte. 32) t. v úmysle při pravdě čisté se zklátilo neb zvrtkalo a zlenivělo. Podobně prorok Eliáš onomu lidu mluvil.

3 Král. 18, 21. 33) nezabloudilo s cesty; t. od pravdy neodstoupilo a spasení života věčného se nezavalo. 34) t. napraveno. 35) t. pokudž by to proti Bohu nečelelo. Rím. 12, 18. Nebo sic jinak s bezbožnými přizniti se Bůh zapovídá. Viz 2 Kor. 6, 14. 36) t. čistoty srdce i těla. Níž 13, 4. Mat. 5, 8. 1 Tes. 4, 4. 37) viz Mat. 5, 8. 38) t. závisť, nenávisť, pýchy, kacířstva, roty, pohoršení a co koli takového, čímž by jedni proti druhým se zkyseřili a Boha k hořkosti neb k hněvu popudili. Deut. 29, 18. Touž věc apoštol jinde kvasem nazývá a ji kázní církevní jako i tuto vymítat velí. 1 Kor. 5, 7. 39) nepučil se. 40) nakažení. 41) světský, lehkomyslný, nevážný; t. kterýž by věci Božích, jako Ezau svého prvorozenství, nic sobě nevážil, ale z nich smíchy a žerty měl. Takovým lidem na odpor, velí nám apoštol s vážností a uctivostí Bohu sloužiti. Níž v. 28. 42) právo prvorozených. Jaké bylo právo prvorozených, viz toho vysvětlení Deut.

NAPOMENUTÍ pro jejichž zveličeni a rozdílu mezi smlouvou starou a novou uká-  
K ŽIVOTU ČTNĚMU. zání vypravuje: *Předně*: O Zákonu: Kde jest vydán? V jak hroz-  
ném způsobu? S jak velikým předěšením Mojžíše i lidu? *Za tím*:  
O církvi nové, a tu pokládá: Jména její některá důstojná; osoby k ní přináležející; užítky  
v ní složené a krví Kristovou způsobené. 5: Pohružkou opět metel Božích; nebo poněvadžť  
Bůh pro zlehčení sobě věrných služebníků trestával, ovšem pro zlehčení Syna svého trestati  
bude. 6: Ukazováním důstojnějšího způsobu, ježž Bůh zachoval při vydávání evanjelium,

19. A zvuku trouby a k hlasu slov, kterýžto kdož slyšeli, \*pro-  
sili, aby k nim <sup>47</sup>nebylo více mluveno. *Exod. 20, 19.*

20. Nebo nemohli snést<sup>48</sup> toho, což bylo <sup>49</sup>praveno: \*A kdyby  
se i hovado dotklo hory, <sup>50</sup>budeť ukamenováno aneb šípem <sup>51</sup>po-  
střeleno. *Exod. 19, 12.*

21. A tak hrozné bylo to, <sup>52</sup>což viděli, že i Mojžíš řekl: Lekl  
sem se, až se třesu.

22. Ale přistoupili ste k hoře Sionu<sup>53</sup> a k městu Boha živého,  
\*Jeruzalému nebeskému a <sup>54</sup>k nezčíslnému zástupu andělů, *Zjev. 21, 2.*

23. <sup>55</sup>K veřejnému shromáždění a k církvi prvorozených, kteříž  
zapsáni sou v nebesích<sup>56</sup> a k Bohu soudci<sup>57</sup> všech a k duchům  
spravedlivých <sup>58</sup>dokonalých<sup>59</sup>.

24. A k prostředníku nového <sup>60</sup>Zákona, Ježíšovi, a ku pokro-  
pení krví<sup>61</sup>, lépe mluvící<sup>62</sup> \*nežli Abelova. *Gen. 4, 10.*

25. Viztež, abyšte neodpírali mluvícímu. \*Nebo poněvadž onino  
neušli pomsty, kteříž odpírali tomu<sup>63</sup>, jenž na zemi <sup>64</sup>na místě Bo-  
žím mluvil; čím více my, jestliže tím, kterýž <sup>65</sup>s nebe mluví, <sup>66</sup>po-  
hrdneme? *Výš 2, 2. 3.*

26. Jehožto hlas<sup>67</sup> tehdaž byl zemí <sup>68</sup>pohnul; nyní pak <sup>69</sup>zaslíbil,  
řka: \*Ještěť já jednou pohnu netoliko zemí ale i nebem<sup>70</sup>. *Agg. 2, 7.*

21, 17. *Rím. 8, 29. 43)* t. od Izáka, otce svého. *Gen. 27, 34. atd. 44)* zavržen jest, t. v své žádosti oslyšán. 45) t. nemohl toho ani svým pláčem způsobiti, aby Izák, otec jeho, toho pykal neb litoval, že požehnání z něho, ač z omylu, na bratra jeho Jákoba přenesl. 46) t. k hoře Sinai, kterouž apoštol naproti nebeské a duchovní hoře Sionu staví. Podobně *Gal. 4, 25. 26. 47)* Ř. nebylo příkládáno jim řeči. 48) t. k ukázaní hrozné a nesnesitelné klátby zákona Božího a rozdílu mezi Zákonem a evanjelium. Nebo Zákon lidi děsí, ale evanjelium věrou přijaté těší. 49) rozkazováno, vyhlašováno. 50) bud. 51) prostřeleno. 52) vidění, což se ukazovalo. 53) Ušlechtilými jmény církev nazývá: 1. Sionem proto, že skrze evanjelium, jenž na okršlek světa z Siona vyšlo (*Izai. 2, 3.*), shromažďována bývá. 2. Městem Boha živého, proto že v ní Pán Bůh přebývá (*2 Kor. 6, 16.*) a každý věrný jsa jejím obyvatelem (*Efez. 2, 19.*), právům Božím v ní zřízeným poddán býti má. 3. Jeruzalémem nebeským, proto že jest tělesným Jeruzalémem vyznamenaná a původ svůj s nebe i své měšťanství v nebi má. *Gal. 4, 26. 54)* k tisící tisícům. 55) k obecnému; t. ku počtu předešlých svatých a summou ke

všechněm věřícím, Pánu Bohu mnohem milejším, nežli prvorozený syn otci tělesnému býti může. 56) t. kteříž sou k životu věčnému vyvoleni. *Viz Luk. 10, 20. Filip. 4, 3. 57)* t. kterýž podle svých spravedlivých soudů nepřá-  
telům ssoužením odplácí, svým pak odpočinutí dává. *2 Tes. 1, 5. 6. 7. 58)* t. k dušem lidí v Krista ospravedlněných, kteréž v nebi v rukou Božích již odpočívají (*Moudr. 3, 1.*) a svě-  
tězilou církví nazývány bývají. 59) t. dokonale posvěcených a všelijakých strastí zbavených. 60) křafty, nové smlouvy. 61) t. k té, kterouž se děje pokropení, to jest od hříchů očistění aneb posvěcení. 62) t. podle toho, že krev Abe-  
lova, byvši vylita, na pomstu volala a ji žá-  
dala (*Gen. 4, 10. Výš 11, 4.*), ale krev Kri-  
stova hřichy shlazuje a hněv Boží kojí a jako za nás prosí a pomsty Boží od nás odvrací. 63) t. Mojžíšovi. 64) od Boha. 65) (jest) s nebe. 66) odvrátíme se od něho, odsedneme ho, straniti budeme jemu; t. mnohem hroz-  
nější pomsty Boží na sebe uvedeme, jestliže Krista, kterýž u přirovnání Mojžíšovi, prosté a jako zemské věci mluvícímu, věci veliké, užitečné a právě nebeské a z Otcova lůna vynesené (*Jan 1, 18.*) nám v slovu svém mluví, nevázně sobě zlehčíme. Podobně výš

MANŽELSTVÍ nežli při vydávání Zákona. 7: Mnohem větší stálostí pravdy v Kristu způ-  
POCTIVÉ. sobené nežli figur. 8: Užitek věčného života. 9: Zúřivostí Božskou.

I. *Napomenutí ještě při zavírce epistolý ke všelijakým dobrým skutkům učiněné, t.:*  
1. K lásce, již prokazovati náleží: Ke všechném vůbec oudům Kristovým; k některým ob-  
zvláště, jako: 1: K příchodím, a to činiti pro odplatu Boží, kteréž již příklad při Abra-  
hamovi a Lotovi ukázán. 2: K lidem pro jméno Kristovo trpícím, k čemuž slouží to, že i  
my ještě bídám také poddání jsme a jiných lítosti ku pomoci potřebujeme. 2. K ostríhání  
čistoty ducha i těla, a k tomuž apoštol ponouká: Slavného svědectví stavu manželskému  
vydáváním; pomst věčných lidem neřádným osvědčováním. 3. K vystříhání se lakomství,  
nebo: Sluší lidem pobožným na tom, což jim Bůh dává, přestávati; Bůh jich slíbil neopou-  
štěti; budou moci, dověřující se Bohu, jméno jeho doufánlivě vzývati, čehož lakomci ne-  
mohou činiti. 4. K následování čistého učení i života věrných služebníků s předkládáním

27. To pak že dí: Jestě jednou, světle ukazuje pohnutedlných  
věcí <sup>71</sup> přenesení, jakožto rukama učiněných; aby zůstávaly ty, jenž  
jsou nepohnutedlné <sup>72</sup>.

28. Protož království <sup>73</sup> přijímajíce nepohnutedlné, <sup>74</sup> mějmež mi-  
lost, skrze kteroužto služmež libě Bohu s vážností a <sup>75</sup> uctivostí.

29. \*Neboť Bůh náš jest oheň spalující.

*Deut. 4, 24.*

### KAPITOLA XIII.

K dobrým a milosrdným skutkům, 5. ctnému životu, 13. k snášení protivenství pro Krista,  
17. ku poslušenství zprávů 18. i k modlitbám za ně napomíná apoštol.



Áska \* bratrská zůstavejž mezi vámi.

*Řím. 12, 10.*

2. \*Na přívětivost k hostem nezapomínejte; skrze ni za-  
jistě někteří <sup>1</sup> nevěděvše, anděly za <sup>2</sup> hostě přijímali.

*Řím. 12, 13. 1 Petr 4, 9.*

3. Pomněte na vězně, jako byste spolu vězňové byli; na ssou-  
žené, jakožto ti, jenž také v těle jste <sup>3</sup>.

4. Poctivěť jest <sup>4</sup> u všechněch manželství a lože nepoškvrněné <sup>5</sup>;  
smilníky pak a cizoložníky <sup>6</sup> souditi bude Bůh.

5. <sup>7</sup> Obcování vaše budiž bez lakomství; dosti majíce <sup>8</sup> na tom, což  
máte. \*Onť zajisté řekl <sup>9</sup>: Nikoli nenechám tebe tak, aniž tě opustím.

*Deut. 31, 7. Jozue 1, 5.*

6. Tak abychom doufánlivě říkali <sup>10</sup>: \*Pán spomocník můj, aniž  
se budu báti, by mi co učiniti mohl člověk. *Žalm 56, 12. Item 118, 6.*

10, 29. 67) *t. Kristův při vydávání Zákona.*  
68) *zatřásl, t. i zemí tělesnou i srdci lidu*  
*Israelského na zemi přebývajících. Exod. 19, 16.*  
69) *propověděl, připověděl; t. o tomto pak*  
*času, v němž evanjelium své na světlo vynesl.*  
70) *t. zvuk evanjelium svatého, ku podivení*  
*netoliko lidem na zemi ale i andělům na nebi,*  
*mocně vypustím a své království utvrdím a tak*  
*nebe i zemí obnovím. Izai. 65, 17. Příkladové*  
pak toho pohnutí zemí, to jest srdci lidí na  
zemi přebývajících, vidíni býti mohou i při  
Kristovu narození, kdyžto mudrci ku Pánu  
z daleka přijeli (Mat. 2, 1.) i při seslání  
Ducha svatého (Skut. 2, 7.) i potom v čas  
apoštolů svatých po všem světě kázání. Skut.  
17, 6. O pohnutí pak nebe, to jest o andělích,  
že se moudrosti Boží v evanjelium zavřené  
diví a na Krista žádostivě patří, světle Písma  
svatá svědčí. Efez. 3, 10. 1 Petr 1, 12. 71) *od-*

*ložení; t. ceremoniál a figur zákonných. 72) t.*  
*věčné a skrze Krista způsobené, jako jest*  
*hříchů odpuštění, posvěcení i dědictví nebeské.*  
73) *berouce. 74) držmež. 75) nábožností.*  
1) Jako u příkladu Abraham a Lot, kteříž  
u sebe v svém domě anděly anobř Syna  
Božího zjevně Hospodinem se nazývajícího  
měli. Gen. 18, 2. 13. 14. Item 19, 2. atd. 2)  
*v hospodu. 3) t. téhož ste jako i oni přiro-*  
*zení a mnohým bídám podmaněni, v nichž*  
*potřebujete jiných také lítosti a pomoci. Jiní*  
*to slyší na tělo Kristovo duchovní, jako by*  
*řekl: Téhož ste Kristova těla, to jest církve*  
*svaté oudové; protož jedni druhých bíd či-*  
*tedlni býti máte. 1 Kor. 12, 26. 27. 4) mezi*  
*všemi lidmi; t. všechněm lidem daru zdrželi-*  
*vosti nemažícím, v jakém koli stavu duchovním*  
*neb světském postaveným, jest manželství na-*  
*řizené. 5) t. manželství, jsuc samo z sebe čisté,*

TRPENÍ sobě: Rozkošného ctle, k němuž oni přišli; stálosti Kristovy, kterýž jsa neproměnitelný, odplatu pobožným jistotně dává. 5. K utíkání učení scestného, na ceremoních Zákona a ostříhání rozdílu v pokrmích spasení zakládajícího, nebo: Ty ceremonie nič k spasení ani pokrmové neprospívají; Krista a milosti jeho zbavují. 6. K snášení protivenství pro čistou pravdu, k čemuž slouží: Příklad Kristův; kratičkost bídy i našeho bytu na světě a za nimi jdoucí v nebesích složená hojná odplata. 7. K obětování dvojích obětí duchovních, a tu souditi: 1. Které jsou ty oběti? Děkující Bohu za přijatá dobrodiní; almužny svaté, v. 16. 2. Cím se k tomu ponoukati? Boží slávou odtud jdoucí, v. 15.; užitek slavným, že totiž takové ctitele Bůh sobě libuje a jim odplácí, v. 16.

7. Zpomínejte na <sup>11</sup>vůdce své, kteříž vám mluvili slovo Boží, jejichžto obcování jaký byl <sup>12</sup>cíl spatřujícíe, následujtež jejich víry.

8. Ježíš Kristus včera i dnes <sup>13</sup>tentýž <sup>14</sup>jest i na věky.

9. Učením rozličným a <sup>15</sup>cizím nedejte se <sup>16</sup>točiti. \* Výborněť jest zajisté, aby milostí <sup>17</sup>upevněno <sup>18</sup>bylo srdce a ne pokrmy, kteříž neprospěli těm, jenž se jimi vážali <sup>19</sup>. *Efez. 4, 14.*

10. Mámeť oltář <sup>20</sup>, z něhož ti nemají <sup>21</sup>práva jísti, jenž stánku slouží <sup>22</sup>.

11. \* Nebo kterýchž hovad krev vnášína bývá za hřích do svatyně <sup>23</sup>skrze biskupa, těch pálena bývají těla vně <sup>24</sup>za stany. *Exod. 29, 13. Lev. 4, 11. 12. Item 16, 27. Num. 19, 5. atd.*

12. Protož i Ježíš, aby posvětil lidu svou vlastní krví, vně za branou trpěl.

13. Vyjděmež tedy k němu ven <sup>25</sup>z stanů, pohanění jeho <sup>26</sup>nesouce.

14. Neboť nemáme zde města <sup>27</sup>zůstávajícího, ale onoho budoucího <sup>28</sup>hledáme.

15. Protož skrze něho obětujme Bohu \*obět chvály vždycky, to jest: ovoce rtů <sup>29</sup>oslavujících jméno jeho. *Žalm 50, 23. Oz. 14, 3.*

16. Na <sup>30</sup>účinnost pak a na <sup>31</sup>zdílnost nezapomínejte; nebo <sup>32</sup>v takových obětech zvláštní svou libost má Bůh.

17. \* Povolni buďte <sup>33</sup>zprávcům svým a poslušni; oniť zajisté

svědomí lidských nepoškrvňuje. 6) potupí, odsoudí; t. časně i věčně nekající trestati bude. 7) způsobové, obyčejové, mravové. 8) Ř. na přítomných věcech. Podob. Mat. 6, 34. 9) t. Bůh služebníku svému Jozue. 10) t. jako David svatý, jehož se tu hned řeč připomíná. 11) zpráve. 12) cíl života. Ř. vyjítí, obcování. 13) t. za Zákona starého i nového, anobř od věků a před věky. 14) t. netoliko z strany osoby své Božské; ale také z strany milosti a lásky, kteréž k svým dokazuje. A protož nenapravitelné bude trestati, své pak korunou slávy darovati. 15) hostinským; t. z lidských ustanovení aneb z ceremonií Zákona s evangelium spleteným. 16) sem i tam nachylovati, motati. 17) t. Boží. 18) t. potěšeno. Jako by řekl: Truchlivá srdce lidská pravého potěšení docházejí ne z ostříhání rozdílu v pokrmích, v nichž se zavírají i jiné figury Zákona; ale z okušení milosti Boží neb z učení evangelium čistého o milosti Boží nám svěřícího. 19) t. rozdílu při nich pilně šetřili. Kol. 2, 16. 21) Ř. chodili v nich. 20) t. obět Krista Ježíše u vůni sladkosti na oltáři kříže

obětovanou. Efez. 5, 2. 21) moci. 22) t. kteříž se neústupně ceremonií a figur Zákona drží, pravdy pak v Kristu způsobené přijímati nechťi. Jako by řekl: Jakož za Zákona starého kněží, kteříž při stánku sloužili, nikoli práva těch obětí, jejichž krev do svatyně vnášína bývala, jísti neměli: tak ti, jenž skrze ceremonie neb figury Zákona spasení býti chtějí neb stánku těla svého, to jest hříchům a nepravostem slouží, žádného práva ku požívání Krista nemají. 23) t. k vyznamenání toho, že Kristova krev měla do nebe (výš 9, 12.) vnešena býti, to jest k shlazení hříchů a k stvrzení smlouvy věčné i po jeho vzkříšení a na nebesa vstoupení a tak na věky prospívati. 24) kromě stanů, za táborem, ven z ležení; t. k ukázaní budoucího Kristova za branou Jeruzalémskou ukřížování. Niž v. 12. 25) za stany; t. opustme věci figurné a libosti těla i světa. 26) viz výš 11, 26. 27) trvajících, stálého. 28) t. nám od Boha zaslíbeného. Viz výš 11, 10. Filip. 3, 20. 29) vyznávajících. 30) dobrodiní, almužny. 31) Ř. obecenství, obcování; t. čitelnost nouze a bídy bližních i

MODLITBA APOŠTOLOVA. 8. Ku poslušnosti služebníků věrných, nebo: Hodní sou toho pro svou o duše naše pečlivost; chuti ku práci věrné tudy hojnější nabudou; pomstám Božím tak vyhneme. 9. K modlitbám svatým za všechny služebníky věrné a zvláště apoštola Páně, k čemuž Židům sloužilo to dvě: 1: Věrná jeho a s dobrým svědomím od něho práce konaná. 2: Užitek odtud jdoucí, to jest vysvobození jeho od Boha z vězení k modlitbám jejich. — II. Zavírka vši epištoly, v níž se zavírá: *Jedno*: Modlitba apoštola, při čemž povážiti náleží: 1. Komu se modlí? Otci nebeskému. 2. Skrze koho? Skrze Krista, jehož tu trůj úřad před oči stává. 3. Čeho svým posluchačům žádá? Síly k konání vůle Boží. 4. Proč to činí? Pro slávu Boží a jejich spasení. *Druhé*: Žádost apoštola na Židy vzložená, aby to snesli, že více je v této epištole učil, nežli těšil, nebo: 1. Uprímým úmyslem to jako bratr před sebe vzal. 2. Krátce pro mdlou jejich pamět to učinil. *Třetí*: Pozdravení, kteráž apoštol Židům vzkazuje: 1. Od sebe. 2. Od jiných.

bdějí nad dušemi vašimi, jako ti, kteříž počet mají vydati; ať by to s radostí činili a ne<sup>34</sup> s stýskáním; neboť by vám to nebylo užitečné<sup>35</sup>. *Filip. 2, 29. 1 Tes. 5, 12.*

18. \*Modltež se za nás<sup>36</sup>; <sup>37</sup>doufámeť zajisté, že dobré svědomí máme jakožto ti, kteříž se chceme ve všem chvalitebně chovati. *Filip. 1, 19.*

19. Tím pak více<sup>38</sup> prosím vás, abyste to činili, proto abych tím dříve navrácen byl vám.

20. Bůh pak pokoje<sup>39</sup>, kterýž toho velikého pro krev smlouvy věčné<sup>40</sup> pastýře<sup>41</sup> ovcí<sup>42</sup> vzkřísil z mrtvých, Pána našeho Ježíše;

21. \*Učiniž vás<sup>43</sup> způsobné ve všelikém skutku dobrém k činění vůle své, působě v vás to, což jest libé před obličejem jeho skrze Jezukrista, jemuž sláva na věky věků. Amen. *Filip. 2, 13.*

22. Prosímť pak vás, bratří, snestež trpělivě slovo napomenutí tohoto<sup>44</sup>; neboť sem krátce psal vám.

23. Věztež o bratru Timoteovi, že jest propuštěn<sup>45</sup>, s kterýmžto (přišel-li by brzo) navštívím vás.

24. Pozdravtež všech<sup>46</sup> zprávů svých i všech svatých; pozdravují vás bratří z Vlach.

25. Milost Boží se všemi vámi. Amen.

K Židům psán jest<sup>47</sup> z Vlach po Timoteovi.

*jim udělení. Viz Filip. 4, 18. 32) takové oběti libuje sobě Bůh. 33) vůdcům. 34) s vzdychnutím. 35) ne nějakou by milost, ale velikou pomstu vám od Boha přineslo. 36) t. za mne Pavla, ano i jiné služebníky věrné. 37) jisti sme tím. Viz Skut. 23, 1. 38) napomínám. 39) t. duchovního i tělesného dárece a milovník. Představujeť pak tu apoštol pro vzdělání v sobě i v jiných dověrnosti o vyslyšení svých modliteb před oči své milost i moc Otce nebeského. Milost v tom prokázanou, že se skrze Syna svého s námi smířil. 2 Kor. 5, 19. Moc pak v tom, že jej z mrtvých vzkřísil. Efez. 1, 19. 20., odkudž se nenesnadně vidí, žeť srdce těch bratří může také obživiti a ku práci věrné posilniti. Podobně jinde Boha nazývá Bohem potěšení. 2 Kor. 1, 3. 40) t. kterýž podlé toho velikým pastýřem slove, že svou krví ovce sobě*

dobyl (Skut. 20, 28.) a věčnou smlouvu mezi Bohem a svými vyvolenými skrze svou krev učinil. 41) t. Krista Ježíše, kterýž jest knížetem všechněch služebných pastýřů (1 Petr 5, 4.) a veliké množství svých vyvolených krví svou vykoupil. Mat. 26, 28. Pěkněť pak tu apoštol dotýká všech tří úřadů Kristových: prorockého neb kazatelského, když ho pastýřem nazývá; biskupského, když o jeho krvi, skrze niž věčnou smlouvu učinil i stvrdil, slavnou zmínku činí; královského pak, když ho Pánem jmenuje. 42) Ř. vyvedl, zase přivedl. 43) dokonalé. 44) t. k vzdělání v vás stálosti u víře a v šlechetném životě učiněného. 45) t. jakž rozuměti, z nějakého vězení, o němž však v Písmích svatých zmínky není. Jiné, že jest přede mnou předestlán. 46) vůdců. 47) Jiné jinak praví.

